
GKI Gazdaságkutató Zrt.

Elemzés és előrejelzés a magyar gazdaság és a külgazdaság legfontosabb folyamatairól

Készült a

Költségvetési Tanács

megbízásából

2016. június

GKI Gazdaságkutató Zrt.

1092 Budapest, Ráday u. 42-44.
1461 Budapest, Pf. 232.
[http:// www.gki.hu](http://www.gki.hu)

Tel: 318-1284; 266-2088 Fax: 318-4023; 266-2118
gki@gki.hu

Készítették:

**Adler Judit
Bank Dénes
Barta Judit
Czelleng Ádám
Hegedűs Miklós
Karsai Gábor
Losoncz Miklós
Madar Norbert
Molnár László
Némethné Pál Katalin
Papanek Gábor
Petz Raymund
Timár Szabolcs
Udvardi Attila
Vértés András**

Szerkesztette:
Karsai Gábor

© GKI Gazdaságkutató Zrt.

*A tanulmánynak vagy részeinek bármely módon való sokszorosítása tilos.
A tanulmány megállapításai csak a forrás megjelölésével idézhetők.*

Tartalomjegyzék

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	1
2. VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK	5
3. GAZDASÁGI VÁRAKOZÁSOK	11
4. GAZDASÁGPOLITIKA	12
5. A LAKOSSÁG JÖVEDELME, MEGTAKARÍTÁSA ÉS FOGYASZTÁSA	16
6. BERUHÁZÁS, FELHALMOZÁS	18
7. REÁLFOLYAMATOK	21
7.1. Ipar	21
7.2. Építőipar	23
7.3. Mezőgazdaság	24
7.4. Szolgáltatások	25
7.5. Külkereskedelem	30
8. FOGLALKOZTATÁS	32
9. PÉNZÜGYI SZEKTOR	35
10. ÁLLAMHÁZTARTÁS, ÁLLAMADÓSSÁG	38
11. INFLÁCIÓ, KAMAT, ÁRFOLYAM	41
12. KÜLSŐ EGYENSÚLY	43
13. AZ ELŐREJELZÉS KOCKÁZATAI	46
STATISZTIKAI FÜGGELÉK	49

1. Vezetői összefoglaló

A 2016. I. negyedévi gazdasági lassulás előre látható volt az EU-támogatások (emiat az állami beruházások) ideai apálya miatt. A lassulás azonban váratlanul látványossá sikeredett, mert erőteljesen kidomborodott a hat éve működő „magyar modell” magánberuházásokat visszafogó hatása. Emellett egyes ipari területeken az első negyedévben értékesítési problémák jelentkeztek. A vártnál is sokkal rosszabb adat miatt a GKI 2,3%-ról 2%-ra csökkentette idei növekedési prognózisát, de ennél lassúbb GDP-bővülés is lehetséges. A beruházások visszaesése a korábban gondoltnál jelentősebb, 8% körüli lesz, ugyanakkor a gyors keresetemelkedés hatására a fogyasztás bővülése a korábban prognosztizáltnál 1 százalékponttal magasabb, 4% lehet. Az export dinamikája aligha haladja meg az importét. A kedvezőbb gazdasági fejlődést főleg a felkészült munkaerő és a befektetett tőke hiánya akadályozza.

A **világgazdaság** 2016-ban a korábban prognosztizáltnál lassúbb ütemben növekszik. A **politikai bizonytalanság** Nagy-Britannia EU-ból való kiválásával fokozódik. **A Brexit gazdasági katasztrófa Nagy-Britanniának, politikai katasztrófa az EU-nak.** Az EU számára ugyanis a közvetlen gazdasági veszteségeknél sokkal súlyosabb probléma, hogy **felerősödhetnek** az akár a széteséséhez is elvezető **nemzeti törekvések**. Ugyanakkor az sem zárható ki, hogy ez a veszély éppenséggel az integráció híveit készíti sikeresebb cselekvésre. Változatlanul napirenden van a menekült probléma és az ukrán válság. A gazdasági **kockázatok erősödése** főként Kína, az USA és az EU mérsékeltebb GDP-dinamikájára, Latin-Amerika recessziójára, az alacsony kőolajár kedvező növekedési hatásainak kifulladására vezethető vissza. Az **USA-ban** a monetáris szigorítás lassú lesz. A világ többi országát a **növekedés serkentése** és a **deflációs nyomás** elleni küzdelem jegyében továbbra is laza monetáris politika jellemzi. A menekültválságra az **EU** intézményei és a tagállamok még nem találtak hatékony választ.

Az **EU konjunktúraindex** április után májusban is enyhén emelkedett, de még így sem érte el az év eleji szintet. Magyarországon idén januárban nagyon magas, a 2014. évi választások óta nem látott szintről indította az évet a **GKI** konjunktúraindex, ezt követően ápriliséig kissé romlott, majd májusban és júniusban lényegében stagnált. Az **üzleti várakozások az év eleje óta szinte folyamatosan romlottak, a fogyasztóiak viszont az áprilisi mélypont óta kissé javultak**, de júniusban is elmaradtak az év eleitől.

Az elmúlt hónapokban a **gazdaságpolitikában** csendes, egyensúlyrontó változás kezdődött. A 2017. évi költségvetésben előirányzott **lazítás** hat az idei döntéshozatalra is. Folytatódik a **tulajdonviszonyok és piacok aktív állami szerepvállalással történő átrendezése**. Friss példák erre a cafeteria átrendezése miatt az önkéntes pénztárak nehéz helyzetbe hozása, az önkormányzatok számlavezetésének államosítása, vagy az FHB-csoport takarékszövetkezeti integrációt vezérlő terjeszkedésének törvénykezési eszközökkel való segítése, majd akadályozása; ez utóbbiban az elvileg független bankfelügyelet megjelenése. A **monetáris politika fontos célja a forint gyengítése**, s ezzel árfolyamnyereség elérése. Ennek ára a magyar gazdaság egészének leértékelődése. Az **MNB messze túlterjeszkedik** a jegybanktörvény által lehetővé tett kereteken, döntései rombolják a közbizalmat. A Fitch Ratings májusban **felminősítette** Magyarországot, az S&P a **kiszámíthatatlan gazdaságpolitika miatt ezt nem tervezi**, a Moody's döntése bizonytalan.

A jelek szerint **kudarcot vallott az olcsó magyar munkaerőre alapozott növekedési stratégia**. Mivel már legalább félmillió magyar dolgozik külföldön, a szakképzett munkaerő hiánya erőteljesen behatárolja a növekedés lehetőségeit. Az itthon maradottak képzett részének megtartása a **verseny- és a közszférában is jelentős béremelést kényszerít ki**, miközben a közmunkásoknak csak igen szerény része képes a versenyszektorban elhelyezkedni. Sok helyen a minimálbér 5,7%-os emelése is nagy gondot okoz. 2016-ban a bruttó kereset 6%-kal növekszik. A **reálkeresetek** a 0,8% körül várható áremelkedés és az szja 1 százalékpontos csökkentése következtében átlagosan **6,5-7%-kal nőnek**, nagy differenciáltság mellett. A nyugdíjak reálértéke kis mértékben emelkedik. A lakosság egy részének

dinamikusan emelkedő jövedelme, csökkenő hitelterhe és növekvő vásárlási hajlandósága **egyre inkább élénkíti, 2016-ban 4%-kal növeli a fogyasztást.**

Az **állóeszköz-felhalmozás** a 2009-2012-es nagy visszaesést követően 2013-2015 átlagában 6-7%-kal, de ezen belül tavaly már csak 0,6%-kal bővült. Idén, főként az **EU források visszaesése**, de az üzleti szektor **bizalmatlansága** miatt is **8%-os csökkenés** valószínű. A **gyorsítás egyelőre sikertelen**, a 2014-2020-as ciklus EU-forrásaiból június elejéig csak mintegy 100 milliárd forint kifizetésére került sor, ami a kormány által az idei évre tervezett 2140 milliárd forint 5%-a sincs. A **beruházási ráta** 2014-2015-ben 21-22% körüli volt, ez idén 20% alá csökken, ami egy közepesen fejlett ország esetében alacsony arány.

Miközben az **EU-ban** 2016. I. negyedévben az előző negyedévhez viszonyítva a növekedés 0,3%-ról 0,5%-ra **gyorsult**, a magyar adat – **legrosszabbként** az EU-ban – **0,8%-os visszaesést** jelzett. Az egy évvel korábbihoz viszonyított magyar növekedés (az EU módszertana szerint) mindössze 0,4% volt. Régiós versenytársaink viszont két balti ország kivételével legalább 2%-kal, sőt Csehország 3%-kal, Szlovákia 3,7%-kal, Románia pedig 4,2%-kal növelte GDP-jét. A vártnál is sokkal rosszabb adat miatt a **GKI 2,3%-ról 2%-ra csökkentette idei növekedési prognózisát, de ennél lassúbb GDP-bővülés is lehetséges.** A **GKI** azonban az **első negyedévhez képest érdemi javulásra számít.** Tavalyhoz képest **visszaesés** csak az építőiparban lesz, de **lassul** az ipari termelés és a külkereskedelem bővülése, miközben kissé **gyorsul** a szolgáltatások teljesítménye. A **mezőgazdasági GDP bővülése** a tavalyi visszaesés és az eddigi jó időjárás hatására elérheti a 10%-ot.

Az **ipari** termelés 2016 márciusában már ötödik hónapja csökkent. Az ipari termelés közel egyharmadát kitevő **járműgyártás visszaesése** az első negyedévben 1,6% volt, s a gondok elsősorban az Audit érintették. Ugyanakkor az **ipari fékeződés általános jellegét** mutatja, hogy ebben az időszakban a 13 feldolgozóipari ágazatból 7-ben visszaesés következett be. **Áprilisban** azonban márciushoz képest 5,4%-kal **nőtt** a termelés. Az első négyhavi 1,5% után éves átlagban az **ipari bruttó termelés 3,5%-os bővülése** várható. Az **építőipar** az EU-források generálta kereslet függvénye; ez okozta a korábbi évek látványos emelkedését és az idei zuhanást. A 2014-2020-as EU-s költségvetési periódust terhelő kifizetések némi felfutása és a csok miatt élénkülő lakásépítés már csak az idei **visszaesés fékezésére** lehet elegendő, 2016 egészében **15%-os termelés-csökkenés** valószínű.

A **szolgáltatási GDP** növekedése 2016-ban 3% körüli lesz, ami egy **árnyalatnyi gyorsulás** az előző évi 2,8%-hoz képest. A **közösségi** szolgáltatások hozzáadott értéke csak kb. 1%-kal növekszik, vagyis az emelkedés főként az **üzleti** szolgáltatások bővülésétől várható. A **közigazgatásban** beharangozott hatalmas létszámcsökkentés, a háttérintézmények széleskörű megszüntetése a gyakorlatban (szakmai megalapozottság híján) részben elhalt, részben pedig beolvasztássá enyhült. **A bürokrácia az államközpontú magyar modell természetes velejárója.** Az **üzleti szolgáltatások** a szolgáltató szektor egészénél gyorsabban növekszenek. Ezt segíti a **fogyasztók** fizetőképes keresletének emelkedése – a kiskereskedelmi forgalom kb. 5%-kal bővül, dinamikus emelkedik a belföldi turizmus –, miközben a beruházások csökkenése **szűkíti a fejlesztésekhez kapcsolódó** szolgáltatók lehetőségeit. 2016-ban az **áruszállítás** teljesítménye összességében 2-3%-kal növekszik, elsősorban a közúti áruszállítás bővülésének köszönhetően. A távközlési piacon a növekedés motorja a mobilinternet. Az **ingatlanpiacon** erőre kap a tavaly kezdődött élénkülés. Tovább emelkedik a **szolgáltatási export**, főleg a szállítás, a Magyarországra kiszervezett szolgáltató központok, valamint az idegenforgalom területén.

A **foglalkoztatottak** száma 2016-ban az előző éveknél lassabban, **1,5%-kal nő.** Egyszerre van munkaerőhiány és a statisztikainál nagyobb munkanélküliség. A **közfoglalkoztatásra** elkülönített keret tovább emelkedett. Az állami foglalkoztatás drasztikus szűkítésével kapcsolatos elképzelések a gyakorlatban **csak a költségvetési szektorban dolgozók létszámnövekedését lassítják.** Tovább terjed a **külföldi munkavállalás.** A **munkanélküliségi ráta** 2016-ban várhatóan 5,8% körülire csökken. Az ország legfejlettebb területein már **csak súrlódásos munkanélküliség** van (ezt nyugaton a határon

átnyúló ingázás is segíti). A fejletlenebb területek egy részén – így Heves és Tolna megyében - a munkanélküliségi ráta ugyancsak jelentősen esett, 5% körülire. Ez arra utal, hogy a konjunktúra javulásán alapuló **piaci munkahelyteremtés** sokkal eredményesebb, mint a mesterséges beavatkozáson alapuló. Az egy foglalkoztatottra jutó GDP alapján mért **termelékenység** továbbra is alig, mindössze 0,5%-kal javul.

Az idei első negyedév végén a vállalatok és a lakosság **hitelállománya** is **kisebb** volt az egy évvel korábnál, a lakosságé a 2015 végénél is. **Javult** a **banki portfóliók minősége**, s többek között a bankadó csökkenése nyomán a szektor **nyereségessége** is. A hitelezés bővülését továbbra is elsősorban a kereslet hiánya akadályozza, de a **vállalati szektorban** idén már **némi növekedés lehet**. Bár a bankrendszer **likviditása és tőke megfelelési mutatója kimagaslóan jó**, az ágazat nagyobbik felének **magyar tulajdonba kerülése, az átláthatatlanul változó állami és bankfelügyeleti szerepvállalás kockázati, illetve bizonytalansági tényező**.

A **költségvetés** bevételeinek és egyensúlyának alakulása az idei **első öt hónapban kiváló**, a tervezettnél mintegy 500 milliárd forinttal nagyobbra prognosztizált bevételeket azonban a kormány a 2016. évi költségvetés nyár eleji módosítása során lekötötte. Ezért a 2016-ra tervezett, 1,9%-os GDP-arányos deficit elérése bizonytalan, mivel a kormányzat részben kényszerből, részben a választásokra való felkészülés jegyében a második félévben várhatóan tovább **növeli kiadásait**. A **GKI 2,3%-os hiányra** számít. A konvergencia-program 2016 végére a GDP-arányos **államadósság** 75,3%-ról 74,5%-ra való csökkenését irányozza elő. A **GKI csak szimbolikus csökkenésre**, 75% körüli év végi értékre számít, mivel a kiadások növekedése és az új EU-pályázatok gyorsított beindításához szükséges **költségvetési megelőlegezés** miatt az államháztartás finanszírozási igénye nagyon magas, a GDP szintje pedig a kormány által vártnál alacsonyabb lesz.

Az **infláció** enyhén gyorsul, éves átlagban **0,8%-os**, az év végén 1,5%-os áremelkedés várható. A május óta **0,9%-os alapkamat** az év során aligha változik, éves átlagban **315 forintos euró** valószínű. A Brexit növeli a pénzügyi ingadozásokat.

Magyarország folyó fizetési és tőkemérlege 2009 óta évről évre szinte folyamatosan növekvő többletet mutat, ami 2015-ben elérte a 9,5 milliárd eurót. Ez idén a **folyó fizetési mérleg jelentősen növekvő aktívuma** ellenére – az **EU-támogatások visszaesése** következtében – 8 milliárd euróra csökken. Az elmúlt hét évben a **magyarországi tőkeállomány** a bankszektor kényszerű feltőkésítésén kívül a nemzetközi mozgások eredőjeként nem változott, ami a hazai befektetési környezet kemény kritikája. A külföldi működőtőke helyébe az EU-támogatások léptek. 2015-ben a **nettó FDI mintegy 0,2 milliárd euró kivonást** mutatott, e tendenciában idén **nem várható fordulat**. A régió más országai az EU-támogatásokkal nem helyettesítették, hanem kiegészítették a külföldi működőtőkét.

A nemzetközi összehasonlításban is kiugróan nagy finanszírozási többlet érthetetlené teszi a forint folyamatos gyengítésére irányuló MNB-politikát, igazából enyhe, **óvatos felértékelődés lenne indokolt**. Ez egyébként segítené a bérek fokozatos felzárkóztatását, a képzett munkaerő itthon tartását. Igaz, nem hozna átláthatatlan módon befektethető százmilliárdokat a jegybanknak.

A **GKI** előrejelzéséhez képest a **növekedés és az infláció esetében is az alacsonyabb ütemnek nagyobb a valószínűsége**, mint a magasabbnak. Ugyanakkor **számos politikai kockázatnak** (például a menekült probléma kezelése, EU fejlődési iránya) a **hatása sokkal nagyobb lehet, mint a szokásos gazdasági tényezőké**.

A GKI prognózisa 2016-ra

	2012	2013	2014	2015	2016 előrejelzés			
	tény				szeptember	december	március	június
GDP termelés	98,3	101,9	103,7	102,9	102	102,3	102,3	102
• Mezőgazdaság (1)	79,0	115,3	113,9	87,1	100	105	105	110
• Ipar (2)	97,8	97,5	106,7	106,3	104	104	104	102
• Építőipar (3)	93,7	105,8	112,3	102,9	102	100	95	85
• Kereskedelem (4)	99,4	106,3	104,3	105,7	101	103	103	106
• Szállítás és raktározás (5)	101,1	101,0	102,4	101,7	101,5	101,5	101,5	102
• Információ, kommunikáció (6)	101,0	103,9	101,4	102,9	102	103	103	103
• Pénzügyi szolgáltatás (7)	97,2	95,2	97,1	99,8	100	102	102	101,5
• Ingatlanügyletek (8)	98,2	100,3	99,6	101,1	102	102	102	102
• Szakmai, tudományos, műszaki ... tev.(9)	100,7	103,6	105,8	105,6	103	103	103	105
• Közigazgatás, oktatás, egészségügy (10)	101,6	106,7	97,8	100,6	100	100	100	101
• Művészet, szórakoztatás (11)	97,3	100,0	104,8	106,0	102	102	102	102
• Magnővekedés (2)+(3)+(4)+(5)+(6)+(7)+(8)+(9)	98,7	101,0	104,5	104,4	102,5	103	103	102
GDP belföldi felhasználás	97,0	101,2	104,2	101,5	100,3	101	101	101,5
• Egyéni fogyasztás	97,7	100,6	101,5	102,6	101,5	102,3	103	104
• Állóeszköz-felhalmozás	95,6	107,3	111,2	101,9	95	95	95	92
Külkereskedelmi áruforgalom								
• Export	100,9	104,8	107	108,4	105,5	106	106	106
• Import	100,0	105,0	108,5	107,8	104	105	105,5	106
Fogyasztói árindex (előző év = 100)	105,7	101,7	99,8	99,9	102,5	101,7	100,8	100,8
Folyó fizetési és tökemérleg együttes egyenlege								
• milliárd euró	4,3	7,7	6,3	9,5	7,5	7	8	8
• a GDP százalékában	4,3	7,5	6,0	8,7	6,8	6,2	7,2	7,2
Munkanélküliségi ráta (éves átlag)	11	10,2	7,7	6,8	7	6,7	6,5	5,8
Államháztartási egyenleg a GDP százalékában (ESA)	-2,3	-2,4	-2,5	-2,0	-2,3	-2,3	-2,3	-2,3

Forrás: KSH, GKI

2. Világgazdasági folyamatok

A világgazdaság 2016-ban a korábban prognosztizáltnál lassúbb, de az előző évinél árnyalatnyival gyorsabb ütemben növekszik. A politikai bizonytalanság Nagy-Britannia EU-ból való kiválásával fokozódik. A Brexit gazdasági katasztrófa Nagy-Britanniának, politikai katasztrófa az EU-nak. Az EU számára ugyanis a közvetlen gazdasági veszteségeknél sokkal súlyosabb probléma, hogy felerősödhetnek az akár a széteséséhez is elvezető nemzeti törekvések. Ugyanakkor az sem zárható ki, hogy ez a veszély éppenséggel az integráció híveit készíti sikeresebb cselekvésre. Változatlanul napirenden van a menekült probléma és az ukrán válság. A gazdasági kockázatok erősödése főként Kína, az USA és az EU mérsékeltebb GDP-dinamikájára, Latin-Amerika recessziójára, az alacsony kőolajár kedvező növekedési hatásainak kifulladására vezethető vissza. Az USA-ban a monetáris szigorítás lassú lesz. A világ többi országát a növekedés serkentése és a deflációs nyomás elleni küzdelem jegyében továbbra is laza monetáris politika jellemzi. A menekültválságra az EU intézményei és a tagállamok még nem találtak hatékony választ, s további kockázatot jelent számu(n)kra a görög pénzügyi csomag esetleges kudarca. Bizonytalanságot okoz az amerikai elnökválasztás, a közel-keleti és az orosz-ukrán válsággóc, a kőolajárak további esése, a pénzügyi piacok nagymértékű volatilitása és a kínai adósságbuborék kidurranásának veszélye.

A világ összevont GDP-jének növekedési üteme a GKI előrejelzése szerint a 2015. évi 3%-kal szemben **2016-ban 3,1%**, a korábban vártnál alacsonyabb lesz. A világkereskedelem a 2015. évi 2,2%-kal szemben 2016-ban 2,7%-kal növekszik, nem haladja meg a globális GDP növekedési ütemét. Ennek fő oka a kínai külkereskedelmi dinamika lassulása, a nyers- és fűtőanyagok alacsony világszintű ára, valamint a lanyha globális beruházási kereslet mellett az, hogy a fokozódó kockázatok nyomán a nemzetközi nagyvállalatok rövidítik az értékláncokat. Az USA GDP-je a 2015. évi 2,4% után 2016-ban 2,3%-kal bővül. A növekedés fő tényezője a belföldi kereslet, azon belül is a lakásépítés. Az erős dollár és a mérsékelt külső kereslet nyomán gyengül a nettó export, lanyha a feldolgozóipari termelés. Az energetikai beruházások visszaesnek, egyes szektorokban szigorodnak a pénzügyi feltételek. Japán GDP-dinamikája a 2015. évi 0,7% után 2016-ban 0,8% lesz. A felértékelődött jen és a felzárkózó országok mérsékelt kereslete 2016. I. félévben visszafogja a növekedést. Ezzel szemben az alacsony energiaárak, a fiskális stimulus és a laza monetáris kondíciók támogatják azt.

Az EU összevont GDP-je a 2015. évi 2%-kal szemben 2016-ban várhatóan csak 1,8%-kal nő, az euróövezeté a 2015. évi 1,7% után 1,6%-kal. Ezek **0,1 százalékponttal alacsonyabb** értékek, mint amelyeket az Európai Bizottság idei téli előrejelzése tartalmazott. A kismértékű lassulás a növekedést támogató korábbi tényezők fokozatos gyengülésével kapcsolatos. A 2016. januári mélyponthoz képest a kőolajár növekedésnek indult, a várhatóan kissé emelkedő infláció nyomán lassul a háztartások rendelkezésére álló jövedelem dinamikája,

2. táblázat
GDP-prognózisok, 2016
(előző év = 100)

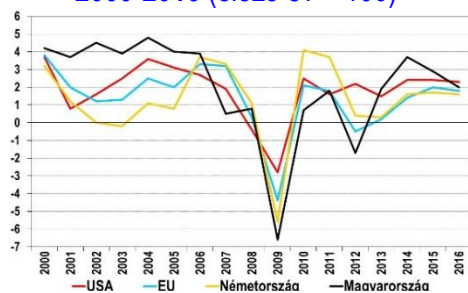
	Év	OECD*	IMF**	Európai Bizottság***
Világ összesen	2015	3,0	3,1	3,0
	2016	3,0	3,2	3,1
OECD-országok	2015	2,1	1,9	2,0
	2016	1,8	1,9	2,0
Euróövezet	2015	1,6	1,6	1,7
	2016	1,6	1,5	1,6

* 2016. június

** 2016. április

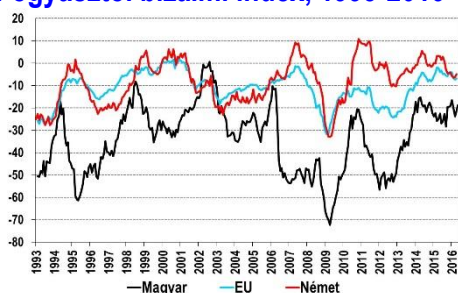
*** 2016. május

1. ábra
Világ gazdasági régiók növekedése,
2000-2016 (előző év = 100)

Forrás: Európai Bizottság, GKI

2. ábra
Fogyasztói bizalmi index, 1993-2016

Forrás: Eurostat, GKI

kifut az euró leértékelődésének exportösztönző hatása, lanyhul a külső kereslet, ezáltal negatív lesz a nettó export hozzájárulása a gazdasági növekedéshez. Mindezt nem semlegesíti a növekedést támogató fiskális politika, a laza monetáris környezet, a hitelezési feltételek javulása, továbbá az a körülmény, hogy a Juncker-féle beruházási terv a projekt-tervezés szakaszából a megvalósítás fázisába lép.

A **tagállamok** GDP-dinamikái közötti különbségek az egyes tagországok ciklikus pozícióinak és a szerkezeti reformok végrehajtásának eltéréseiből adódnak. **Németország** GDP-dinamikája a 2015. évi 1,7% után 2016-ban 1,6% lesz. **Franciaország** gazdasági növekedési üteme kissé, **Olaszorszáé** nagyobb mértékben gyorsul, de számukra lényeges kockázati tényező az óriási államadósság és a bankrendszer portfóliójának gyenge minősége.

A **fiskális politika** 2015-ben a gazdasági fellendülés és az alacsony kamatlábak nyomán valamelyest konszolidálódott, a GDP-arányos államháztartási deficit az EU-ban 2,4%, az euróövezetben 2,1% volt. (Noha a migránsválság egyes tagállamok - Ausztria, Németország, Görögország, Olaszország és Hollandia - kormányát a kiadások növelésére kényszerítette, ami egyébként konjunkturális szempontból egyáltalán nem baj!) Az euróövezet országai közül 2015-ben mindössze Franciaország, Spanyolország, Portugália és Görögország nem tett eleget a Stabilitási és Növekedési Paktum rendelkezéseinek. Az **államháztartási hiány** 2016-ban a GDP 2,1%-ára csökken az EU-ban és 1,9%-ára az euróövezetben, jellemzően semleges fiskális politika mellett. A GDP-arányos **államadósság** 2014-ben az EU-ban 88,5%-on, az euróövezetben 94,4%-on tetőzött. A 2015.évi 86,8%-os után 2016-ban 84,4%-os ráta várható az EU-ban, a tavalyi 92,9% után 92,2% az euróövezetben.

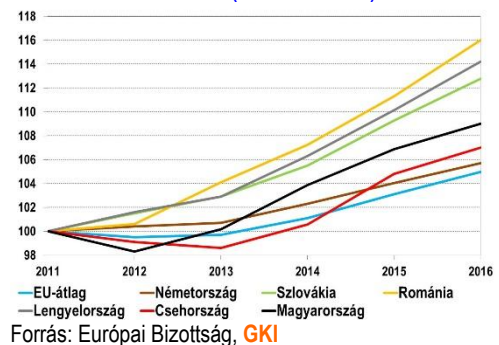
Az Európai Unió intézményei és tagállamai talán soha nem szembesültek annyi **válságjelenséggel**, mint manapság. A politikai bizonytalanság Nagy-Britannia EU-ból való kiválásával fokozódik. **A Brexit gazdasági katasztrófa Nagy-Britanniának, politikai katasztrófa az EU-nak.** Az EU számára ugyanis a közvetlen gazdasági veszteségeknél sokkal súlyosabb probléma, hogy **felerősödhetnek** az akár a széteséséhez is elvezető **nemzeti törekvések**. Ugyanakkor az sem zárható ki, hogy ez a veszély éppenséggel az integráció híveit készíti sikeresebb cselekvésre. Változatlanul napirenden van a menekült probléma és az ukrán válság.

A **menekültválság** enyhítésére kidolgozott bizottsági javaslatok célja a jelenlegi helyzet stabilizálása, az összes érintett fél számára méltányos, humánus és fenntartható jövőbeli keretfeltételek kialakítása. Ez részben a hatályos dublini rendszer reformjaként is felfogható. Ennek a stratégiának az első pillére a probléma kiindulópontokon vagy azok közelében történő kezelése. Ezt szolgálja az idén márciusban Törökországgal kötött, további pénzügyi források kilátásba helyezésével alátámasztott megállapodás, amely az EU-ba való belépés szabályainak szigorításával és egyéb rendelkezésekkel azt az üzenetet közvetíti a migránsoknak, hogy a nagy áldozatokkal járó út Törökországon keresztül nem megoldás. Ehhez kapcsolódik Görögország anyagi és intézményi támogatása. A stratégia e pillérének kezdeti eredményei már látszanak, a menekültek száma csökkent. Ugyanakkor jelentős tárgyalási alkuerejére támaszkodva a török kormány ellentételezéseként a pénzügyi követelések mellett a csatlakozási tárgyalások felgyorsítását szabta, beleértve az EU-ba történő vízummentes beutazást is, amelyhez azonban nagyszámú és szigorú feltételnek kell eleget tennie. **Törökországgal** kapcsolatban az EU azzal a **dilemmával** szembesül, hogy a menekültügy terén nyújtott együttműködés fejében mennyiben nézheti el a török kormánynak az EU értékeivel (demokrácia, jogállamiság, egyéni szabadságjogok, szólásszabadság stb.) szembemenő, azokat korlátozó politikáját. A javasolt stratégia második pillére a menekültek európai uniós tagállamok közötti **méltányos elosztása** a tagállamok lakosságszámának és GDP-jének figyelembe vételével. A menekülteket befogadni nem hajlandó tagállamoknak a méltányosság és a szolidaritás jegyében pénzbeli hozzájárulást kellene fizetniük. Ezt **Magyarország élesen ellenzi**, ennek kommunikációs eszköze az őszi népszavazás.

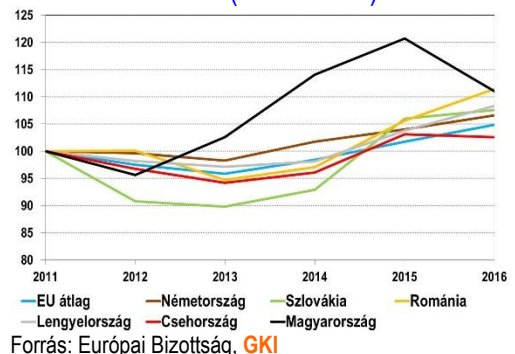
A **görög államadósság** a jelenlegi paraméterek mellett hosszú távon nem fenntartható. Kérdés, hogy a fenntarthatóság a kamatok csökkentésével, az államadósság egy részének leírásával - az európai uniós intézmények ezt egyelőre ellenzik -, vagy újabb mentőcsomaggal érhető-e el.

Kína GDP-dinamikája a fogyasztás és a szolgáltató szféra bővülésén alapuló, a korábinál kiegyensúlyozottabb növekedési modellre való áttérés nyomán a 2015. évi 6,9%-ról az idén 6,5%-ra lassul. A növekedés fő tényezője a szolgáltató szektor. A kormány **növekedésösztönző intézkedései** mérséklék a lassulás ütemét. **Kockázatot** jelent a júan erőteljes leértékelődése, ami versengő leértékelést válthat ki a felzárkózó országokban, s

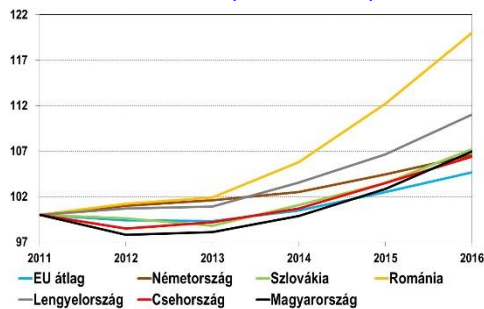
3. ábra
EU-tagországok GDP-növekedése,
2011-2016 (2010 = 100)

4. ábra
EU-tagországok beruházása,
2011-2016 (2010 = 100)

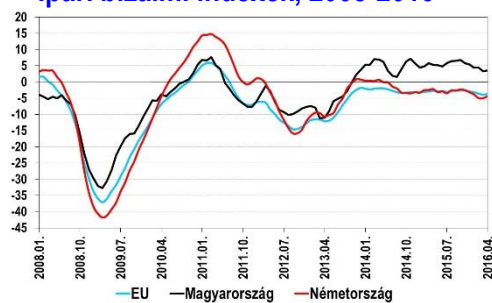

5. ábra
EU-tagországok fogyasztása,
2011-2016 (2011 = 100)

Forrás: Európai Bizottság, GKI

6. ábra
Ipari bizalmi indexek, 2008-2016

Forrás: KSH, GKI

deflációs nyomást okozhat a fejlett piacgazdaságokban. Kockázat az ingatlan- és hitelpiaci buborék kidurranása is.

India GDP-je a 2015 évi 7,3%-os növekedés után 2016-ban 7,4%-kal, a kínainál gyorsabban bővül. A külföldi működőtőke fő célpontja jelenleg India. Az **orosz-ukrán** konfliktus intenzitása az utóbbi időben mérséklődött, de kiéleződése bármikor lehetséges. Az Ukrajna elleni háború és a nyugati szankciók nyomán Oroszország GDP-je 2015-ben 3,7%-kal esett vissza, 2016-ban újabb 1,2%-os csökkenés várható. Ukrajna GDP-je a 2014. évi 7,5%-os és a 2015. évi 9%-os zuhanás után 2016-ban várhatóan 2%-kal növekszik. Az államcsődöt a külső adósság átstrukturálásával (külföldi segítséggel) egyelőre sikerült elkerülni.

Az amerikai és nemzetközi gazdasági reálfolyamatok és a pénzügyi piacok trendjei alapján **egyre kevésbé valószínű, hogy a Fed a közeljövőben erősen szigorít monetáris politikáján**. A kamatlábemelés fő kockázata, hogy a tőke költségeinek emelkedése és a dollár erősödése nehéz helyzetbe hozhatja az eladósodott fejlődő országokat, ami akár pénzügyi válságokat is kiválthat, illetve a tőzsdéi buborékok kidurranásához, az állampapírpiazi hozamok emelkedéséhez vezethet. A részvényárfolyamok zuhanása a vagyonhatáson keresztül érintheti kedvezőtlenül a fogyasztást. Emellett a magasabb kamatlábszint nyomán erősödő dollár visszafogná az amerikai konjunktúrát. Mindezek mellett idén **egy-két kamatlábemelés** valószínűsíthető.

Az **Európai Központi Bank** laza monetáris politikája (az irányadó kamatláb csökkentése és a mennyiségi lazítás) nyomán az utóbbi hónapokban igen kedvezően alakultak az euróövezetben a monetáris és hitelfeltételek. A pénzügyileg sérülékeny tagállamokban **számtotó mértékben csökkent a hitelek kamatlába**, ami a monetáris politika reálgazdasággal kapcsolatos transzmissziós mechanizmusainak a javulására, a tagállamok közötti pénzügyi töredezettség csökkenésére utal. Az alacsony kamatlábak nyomán vonzó a banki hitelfelvétel, a háztartások és a nem pénzügyi vállalkozások nettó hitelfelvétele továbbra is pozitív. A hitelkereslet további élénküléséhez a beruházási szándékok dinamikus növekedésére lenne szükség. Az idén nem várható lényegi változás az EKB monetáris politikájában (irányadó ráta 0%, az egy napos hitelkamatláb 0,25%, a betéti kamatláb -0,4%, s az eszközvásárlási program havi kerete 80 milliárd euró).

Az EU **inflációs rátája** a 2015. évi 0% után 2016-ban 0,3%-ra prognosztizálható. A deflációs nyomás enyhült,

de a kínai deviza leértékelődése, illetve az azt követő esetleges árfolyamháború esetén újból jelentkezhethet. Az **euró** a dollárral szemben 2015 egészében jelentősen gyengült, a 2014. évi 1,33 dollárral szemben 2015 átlagában 1,11 dollárra. 2016-ban kismértékű további gyengülés, 1,1 dolláros árfolyam prognosztizálható, jelentős rövidtávú volatilitás mellett.

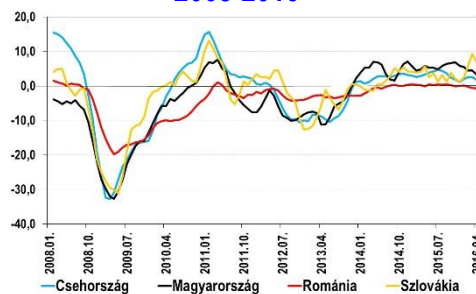
A 2014. júniusi csúcshoz képest a Brent típusú **kőolaj** hordónkénti ára 2016 januárjában csaknem 70%-kal, 27 dollárra esett, azóta növekedésnek indult. **30 dollár alatti** ár esetén leállnak az új beruházások, az energiavállalatok pénzügyi nehézségei, költségcsökkentési kényszerei miatt a folyamatos termelés fenntartásának a feltételei is romlanak. A kőolajtermelő vállalatok cash-flow-termelő képessége az iparág átlagában **50 dolláros** hordónkénti kőolajár esetén válik pozitívvá. Ez még nem kellő indok új beruházásokra, de elegendő a termelési volumen stabilizálására. Mivel az USA-ban vannak a legnagyobb raktárkészletek, s az amerikai palaolaj-termelő vállalatok képesek termelésüket a leggyorsabban növelni, a kőolaj világpiaci árát a legnagyobb mértékben az USA alakítja. A hordónkénti egyensúlyi ár 45 és 50 dollár között van. A **GKI 2016-ban a Brent 45 dolláros hordónkénti éves átlagárával** számol. A nemzetközi konfliktusok eszkalálódása, illetve fellángolása nyomán természetesen megugorhat a kőolajár is.

Az alacsony világpiaci kőolajár és az ebből adódó cserearány-veszteség mellett a tőkekiáramlás is visszafogja az **olajexportőr** országok gazdasági növekedését. Az alacsony ár Venezuelát és Oroszországot érinti a legsúlyosabban, az előbbiben 2016-ban a GDP 8%-os visszaesése várható, de a folyamat Szaúd-Arábia költségvetését is nyomás alá helyezi. Az importőr országok viszont jól járnak (Magyarország is).

A **nyersanyagok** világpiaci ára 2014-ben 4,3%-kal, 2015-ben további 17,3%-kal mérséklődött. 2016-ban újabb közel 6%-os csökkenés valószínű. Az alacsony árak, illetve az árcsökkenés a legsúlyosabban a nyersanyag-exportőr Brazíliát, Ausztráliát, a Dél-afrikai Köztársaságot és Indonéziát érinti. (Brazília GDP-je 2015-2016-ban összesen 7,6%-kal csökken.)

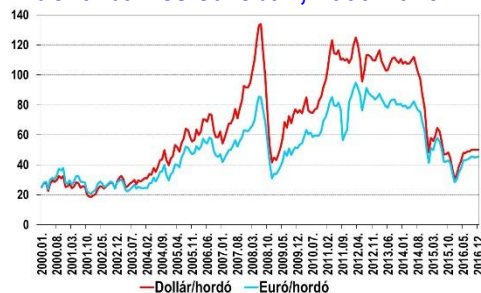
A világgazdasági növekedés **nagyszámú bizonytalansággal** és **kockázattal** terhelt. Ezek közül a tovagyrűző hatások miatt az egyik leglényegesebb Kína valamint a nyers- és fűtőanyag-exportőr országok gazdasági dinamikájának a vártnál nagyobb mértékű lassulása. Az amerikai monetáris politika szigorodása hátrányosan érintheti a devizában eladósodott, sérülékeny

7. ábra
Ipari bizalmi indexek a régióban,
2008-2016

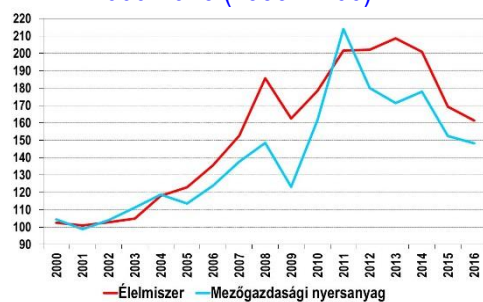
Forrás: Európai Bizottság

8. ábra
A kőolaj (Brent) világpiaci ára
dollárban és euróban, 2000-2016

Forrás: Világbank, Eurostat, GKI

9. ábra
**Mezőgazdasági nyersanyagok és
 élelmiszerek világszintű árfolyamának változása,
 2000-2016 (1999 = 100)**

Forrás: Európai Bizottság, GKI

felzárkózó országokat és a globális pénzügyi piacok stabilitását. A kínai jüan nagymértékű leértékelése árfolyamháborút válthat ki. A kőolaj világpiaci árának további csökkenése az exportőr országok pénzügyi stabilitását is megrengetné, ami továbbgyűrűzne a nemzetközi pénzügyi piacokra.

A **geopolitikai feszültségek** nyomán esetleg erőteljesen megemelkedő kőolajár viszont a fejlett országok konjunktúráját fogná vissza. A világgazdasági növekedést veszélyeztető bizonytalansági tényező az orosz-ukrán háború eszkalálódása, a szíriai polgárháború, ezzel összefüggésben a közel-keleti geopolitikai feszültség éleződése, az iszlám terrorizmus, az EU-ban a menekültválság mélyülése, az integrációellenes politikai erők további térnyerése. Pozitív hatású lehet viszont, ha az alacsony nyers- és fűtőanyagárak és finanszírozási költségek a vártnál erőteljesebben támogatják a gazdasági növekedést a fejlett országokban, illetve az euróövezet számára az euró erőteljes leértékelődése a fő devizákkal szemben.

3. Gazdasági várakozások

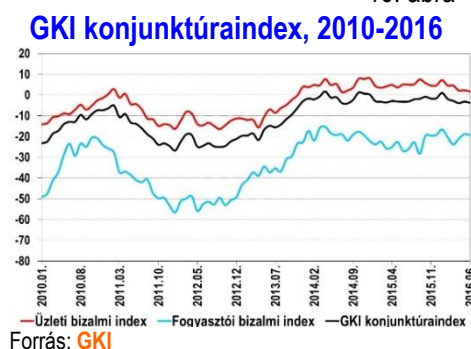
Az EU egészét jellemző konjunktúraindex április után májusban is enyhén emelkedett, de még így sem érte el az év eleji szintet. A májusi felmérés áprilishoz képest az iparban lényegében stagnálást, az építőiparban, a kereskedelemben és a szolgáltató szférában emelkedést jelzett, s fogyasztói várakozások is némileg optimistábbak lettek. Magyarországon idén januárban nagyon magas, a 2014. évi választások óta nem látott szintről indította az évet a GKI konjunktúra-index, ezt követően ápriliséig kissé romlott, majd májusban és júniusban lényegében stagnált. Az üzleti várakozások az év eleje óta szinte folyamatosan romlottak, a fogyasztóiak viszont az áprilisi mélypont óta kissé javultak, de júniusban is elmaradtak az év eleitől.

Az EU-ban az ipari várakozások február óta nagyon kis lépésekkel, de folyamatosan javulnak, a januári szintet azonban még nem érték el. A **német ipari bizalmi index** március óta javul, s már kedvezőbb az év eleinél. Májusban az EU-ban a többi ágazat várakozása is kissé javult, s az építőipar, a kereskedelem és a szolgáltatások esetében már minimálisan kedvezőbb az év eleinél.

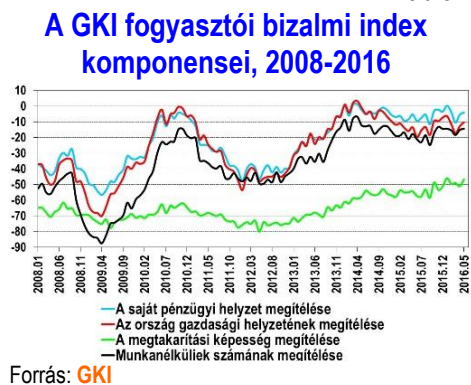
Magyarországon júniusban kissé az üzleti és fogyasztói várakozások is romlottak májushoz képest, a változás azonban, különösen a fogyasztók esetében, hibahatáron belüli. Kissé javult a hangulat az iparban és az építőiparban. Az ipari bizalmi index megközelítette idei januári csúcspontját, s különösen jelentősen javult a rendelésállomány megítélése. Májusi mélypontjukhoz képest az építőipari várakozások is javultak. A kereskedelmi bizalmi index csökkent, de így is igen optimista hangulatot tükröz. Érdemben csökkent viszont a szolgáltató cégek derűlátása.

A **foglalkoztatási** szándék júniusban a szolgáltató cégek kivételével minden ágazatban erősödött kissé, s az építőipar kivételével ez meglehetősen magas szintű. A kereskedelemben május után júniusban is mindenkor csúcspontjára került a foglalkoztatási hajlandóság. Ezzel szemben erősödött a lakosság munkanélküliségtől való félelme. Az **árvárakozások** minden ágazatban – talán csak a lakásépítő cégek kivételével - visszafogottak, de a fogyasztók körében kissé erősödöek. A **magyar gazdaság** perspektívájának megítélése júniusban minden ágazatban és a fogyasztók körében is romlott, méghozzá a lakosság és az amúgyis pesszimista építőipar kivételével minden ágazatban látványosan.

10. ábra

11. ábra

4. Gazdaságpolitika

Az elmúlt hónapokban a gazdaságpolitikában csendes egyensúlyrontó változás kezdődött. A 2017. évi költségvetésben előirányzott lazítás hat az ideai döntéshozatalra is. A külső és belső egyensúly továbbra is kedvező. Folytatódik a tulajdonviszonyok és piacok aktív állami szerepvállalással történő átrendezése. A 2016. I. negyedévi gazdasági lassulás előre látható volt az EU-támogatások – emiatt a beruházások – ideai apálya miatt. A lassulás azonban váratlanul látványossá sikeredett, mert erőteljesen kidomborodott a már hat éve működő „magyar modell” magánberuházásokat visszafogó hatása. Emellett egyes részpiacokon az első negyedévben értékesítési problémák jelentkeztek, kedvezőtlen volt a konjunktúra. Az 1% alatti dinamika fő üzenete az, hogy a magyar gazdaság EU-támogatások nélküli növekedési képessége minimális.

A magyar gazdaság **külső és belső egyensúlya** 2011 óta – amikor minden hitelminősítőnél befektetésre nem ajánlott kategóriába került – igen kedvezően alakul. Ezt 2013-ban a túlzottdeficit-eljárás alóli kikerülés, a cds-felárak évek óta tartó csökkenése, majd idén a bővliből való kikerülés elkezdődése (a Fitch-nél) nyugtázta. Ezzel Magyarország a hitelminősítőknél kezdi elérni 1996. évi szintjét (ekkor került először befektetésre ajánlott kategóriába). Az S&P a kiszámíthatatlan gazdaságpolitika miatt nem tervez felminősítést, a Moody's döntése pedig a vártnál szerényebb idei növekedés, a lazább jövő évi költségvetés és az MNB körüli botrányok miatt bizonytalan.

Az Európai Bizottság friss tavaszi értékelése szerint Magyarországon **nem áll fenn makrogazdasági egyensúlyhiány**, a külső és kötelezettségekhez kapcsolódó kockázatok csökkentek (bár a külső adóssággal kapcsolatos refinanszírozási igény és a nemteljesítő hitelek magas aránya továbbra is probléma). E pozitív értékelés mellett azonban a nemzetközi szervezetek – így az EU mellett az IMF és az OECD – a **növekedési képesség erősítése érdekében** visszatérően felhívják a figyelmet az üzleti környezet javításának – így a verseny és ezen belül a közbeszerzések átláthatóbbá tételének, a korrupció visszaszorításának, az ágazati adók mérséklésének -, a kiszámíthatóbb gazdaságpolitikának, az állami szerepvállalás csökkentésének fontosságára.

A **külső és belső egyensúly javulásában** a magyar és nemzetközi folyamatoknak egyaránt szerepük volt. A folyó fizetés mérleg javulásában nagy szerepe volt a magyar **exportképesség** – jelentős részben még a korábbi kormány idején eldöntött járműipari beruházásoknak köszönhető – **javulásának**, továbbá a **kamatterhek csökkenésének**. A költségvetési hiány leszorításában pedig a **szigorú** – bár növekedési és társadalmi szempontból nagyrészt **káros eszközöket tartalmazó** – **fiskális politikának**, amely azonban kétségtelenül

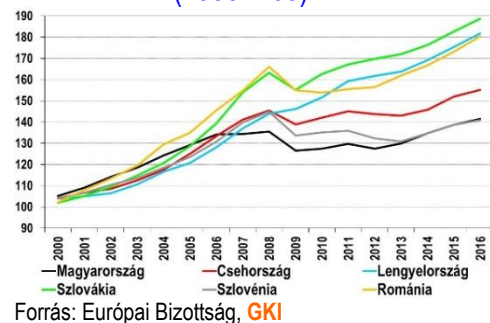
jelentős eredményeket ért el a gazdaság **kifehértésében** is. Ugyanakkor a külső finanszírozási képesség javulása **elsősorban az EU-támogatásoknak** köszönhető – 2011 és 2015 között az aktívum jóval nagyobbik fele származott e forrásból -, s **pozitívan hatottak az alacsony nemzetközi energiaárak és kamatok** is. Az EU-támogatások révén emelkedtek a hazai adóbevételek, s a növekvő devizatartalékok valamint az alacsony nemzetközi kamatok nagyban segítették a jegybanki kamatsökkentést, az állampapírok hozamszintjének mérséklődését (valamint a devizahitelek forintosítását is).

A magyar gazdaság növekedési üteme a 2011-2013. évi, átlagosan még a 0,7%-ot sem elérő ütem után **2014-2015-ben átmenetileg 3,2%-ra emelkedett**, hogy 2016. I. negyedévben **ismét 1% alá essen**. Ebben a döntő szerepet az **EU-támogatások dagálya majd apálya** játszotta. A kormányzat kétségtelen sikert ért el a 2015 végéig lehívható EU-források megszerzésében, beleértve a büntetések leakadását is, ugyanakkor nem látszik, hogy az új ciklusban mitől lesz az európai források felhasználása eredményesebb.

Az EU-támogatások idei csökkenése miatt a kormány már egy évvel ezelőtt, a 2016. évi költségvetésben is a beruházások visszaesésével számolt, majd az idei konvergencia-programban még növelte is a beruházások várható idei esésének mértékét. (Az MNB viszont érdekes módon tavasszal már a beruházások – igaz minimális mértékű – növekedését jelezte előre.) A visszaesés fékezése érdekében a kormányzat már tavaly meghirdette az **EU-források gyorsított**, 2018-2019-ig a teljes összeg lehívását megcélzó, az EU-ban egyedülálló, a **GKI által eleve szkeptikusan fogadott** koncepcióját. Ezen belül 2016-ban több mint 2000 milliárd forintnyi támogatás lehívását vették tervbe. Az eddigi tények – a pályázók számára június elejéig 100 milliárd forintnál is kevesebb kifizetés történt –, ezt valószínűtlenné teszi.

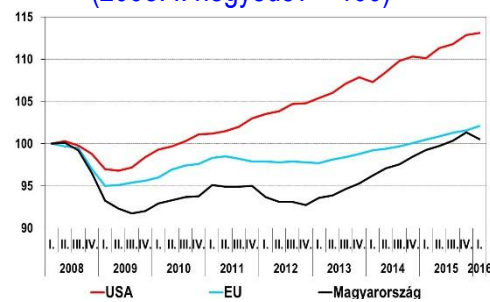
A kormányzat a **növekedés serkentése** érdekében a lakásépítést támogató lépéseket tett, ezek azonban érdemben csak a jövő évtől hathatnak. Az állami beruházások előkészítésének a **felgyorsítását** is tervezik. A hatástanulmányokat és az érdekegyeztetést jellemzően eddig is mellőző magyar tervezési gyakorlat ismeretében azonban ez akár ronthatja is az eredményes döntéshozatalt. Ráadásul a már meghirdetett és részben elkezdett nagy állami beruházások – így például a Vár- és Liget-projekt, Paks II, az olimpia, a Budapest - Belgrád vasútvonal – gazdaságilag **soha meg nem térülő befektetések**. A jövő érdekében itt éppenséggel a már meghozott döntések újragondolása lenne indokolt.

13. ábra
Néhány közép-európai EU-tagállam növekedése, 2000-2016 (1999=100)

Forrás: Európai Bizottság, GKI

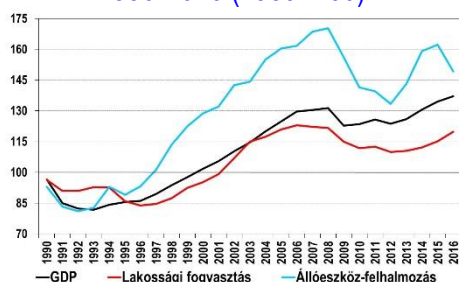
14. ábra
GDP, 2008-2016 (2008. I. negyedév = 100)

Forrás: KSH, Európai Bizottság, GKI

15. ábra

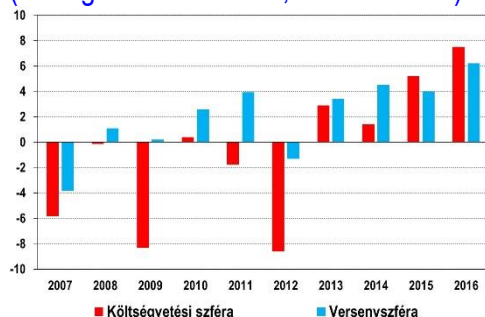
GDP, beruházás, fogyasztás, 1990-2016 (1989=100)

Forrás: KSH, GKI

16. ábra

Reálkereset, 2008-2016 (közfoglalkoztatottakkal, előző év=100)

Forrás: KSH, GKI

A verseny korlátozása, az **államilag vezérelt tulajdonosi átrendezés** idén is lendületesen folytatódik. A közbeszerzések esetében erről tanúskodik például az orosz metrókocsik felújítása, a korábban kartellezett cégek indulásának engedélyezése, egyes korábban biztosan nyerő cégek szinte biztos veszítővé válása, új vállalatbirodalmak szinte a semmiből való kiemelkedése. A piacok átrendezésére példa az MKB veszteséget okozó állami megvétele utáni furcsa privatizációja, legújabban az **FHB-csoport** takarékszövetkezeti integrációt vezérlő terjeszkedésének és konszolidációjának **törvénykezési eszközökkel való segítése, majd akadályozása**; ez utóbbian az elvileg független bankfelügyelet megjelenése. De példa erre a cafeteria átrendezése miatt az önkéntes pénztárak nehéz helyzetbe hozása, a kéményseprés és a személyszállítás átszervezése, a Zsolnay Porcelángyár ellenséges felvásárlásának állami segítése, a fővárosi turistabusz-piac koncessziós átalakításának terve, a médiapiac az állami hirdetések nem gazdasági szempontú újabb és újabb átcsoportosítása. Sajátos (mondhatni furcsán célzott) az Eximbank belföldi finanszírozási aktivitása is. Megkezdődött az önkormányzati finanszírozás centralizációja is. A kormányzat törvényi erővel igyekszik **átláthatatlanná tenni a költségvetés és az állami cégek döntéseit**, s az egyik legújabb elgondolás a független cégbíróságoktól az lparkamarához telepítené a cégnyilvántartást. Az Európai Bizottság országjelentése szerint „**a közbeszerzési verseny továbbra is korlátozott**”. Mindez viszonylagossá teszi a fehéredésben egyébként elért eredményeket, növekedésellenessé az intézményi környezetet.

A magyar modell nemcsak a tőkére, hanem a humántőkére is negatívan hat. **A jelek szerint kudarcot vallott a kormányzat olcsó magyar munkaerőre alapozott növekedési stratégiája.** Mivel már legalább mintegy félmillió magyar dolgozik külföldön, a szakképzett munkaerő hiánya is behatárolja a növekedés lehetőségeit.

Az itthon maradottak képzett részének megtartása a verseny- és a közszférában is **jelentős béremelést kényszerít ki**, miközben a közmunkásoknak csak szerény része képes a versenyszektorban elhelyezkedni. A reálkeresetek 2016. I. negyedévében a vállalkozói szektorban közel 7%-kal, a költségvetésben (közfoglalkoztatottak nélkül) több mint 11%-kal emelkedtek, s ez utóbbi területek egy részén 2016-2017-re jelentős további béremeléseket jelentettek be. Mindez rontja az érintett cégek versenyképességét és növeli a költségvetés kiadási szükségletét. Érdemben élénkítheti

viszont a lakosság fogyasztási keresletét. A probléma az, hogy a magyar termelés gyenge kínálati alkalmazkodása miatt ez jelentős részben az **importot fogja serkenteni**.

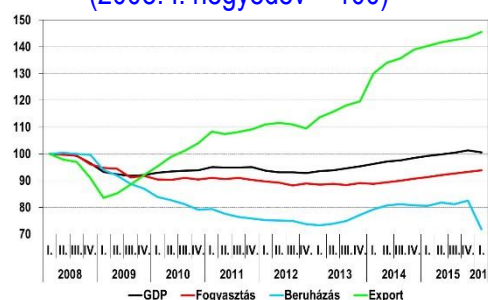
A kormányzat még tavaly átfogó, **bürokráciaellenes csomagot** hirdetett meg, számos intézmény megszüntetését és a létszám radikális csökkentését ígérve. Mivel a koncepció nem kérdőjelezte meg az államközpontú gazdaságpolitikát és gazdaságirányítási rendszert, nem is tudott átütő javaslatokat megfogalmazni. Így nemcsak elakadt a különböző kormányzati szervek ellenérdekeltségén, de nyilvánvaló szakmai kritikákba is ütközött. Ezért a nagy nekibuzdulás várhatóan néhány **összevonásban és létszámstopban** fog kimerülni.

Az **MNB** laza, kamatcsökkentő és tendenciájában forintgyengítő politikája eddig nem tudta kiváltani a hitelezés élénkülését. A gyenge forint politikája ugyanakkor az egész magyar gazdaságot leértékeli. A jegybank aktivitása továbbra is **messze túlterjeszkedik** a monetáris politikán, sőt a jegybanktörvény által lehetővé tett tevékenységeken. Az **MNB önfinszírozási programja** hatására a bankok likvid forrásai növekvő mértékben testesülnek meg állampapírokban. Ezzel viszont szembemegy azzal az európai trenddel, miszerint a bankok és az állam pénzügyi összefonódása elkerülendő, mivel az állam esetleg bizonytalanná váló fizetőképessége esetén a bankok is nehezen jutnának külső forráshoz. (A bankok mérlegében az állampapírok súlya már most is messze meghaladja az EU ajánlásait!) Emellett erősen **eltúlzott az a feltételezés**, hogy a hazai szereplők valamilyen külső vagy belső sokk esetén nem fognak devizát vásárolni, s azt a külföldiekhez hasonlóan kivinni az országból. Jelentős az MNB alapítványainak állampapír-állománya is, ami kiválthatja a **tiltott monetáris finanszírozás** vádját. Feltehetőleg főként az EKB kritikájának hatására az MNB tavalyi nyereségének valamivel több, mint egynegyedét, 50 milliárd forintot már befizetett a költségvetésbe, s elkezdődött az alapítványok állampapír helyett ingatlanokba való befektetésének – **jegybanktól ugyancsak idegen** – előkészítése.

Az **MNB nyereségének fiskális jellegű elköltése elvileg**, annak konkrét, piacgazdasági szabályokat figyelmen kívül hagyó módja pedig **jogilag is megkérdőjelezhető**, ami ugyancsak kiváltotta az EKB kritikáját. A **rossz hitelek kivásárlására** létrehozott MARK Zrt. elvileg hasznos lehet, azonban az MKB államosítását majd eladását kísérő homály, az alapítványok működését kísérő botrányok érthető bizalmatlanságot is okoznak e tevékenységgel kapcsolatban.

17. ábra

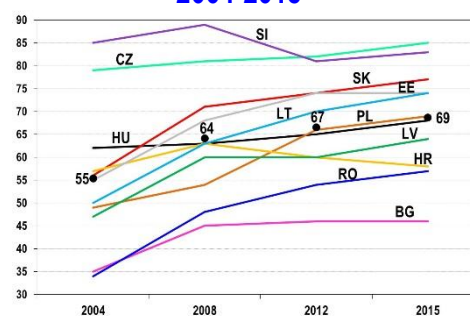
GDP, fogyasztás, beruházás, export, 2008-2016 (2008. I. negyedév = 100)

Forrás: KSH

18. ábra

A vásárlóerőparitáson számolt GDP az EU átlag százalékában, 2004-2015

●: KKE országok átlaga

Forrás: EU

5. A lakosság jövedelme, megtakarítása és fogyasztása

A lakosság egy részének dinamikusan emelkedő jövedelme, csökkenő hitelterhe és növekvő vásárlási hajlandósága egyre inkább élénkíti, 2016-ban 4%-kal növeli a fogyasztást. A külföldi munkavállalás és az oktatási rendszer elavultsága miatt számos szakmában munkaerőhiány, ezzel összefüggésben erős béremelési nyomás tapasztalható. Máshol viszont a minimálbér 5,7%-os emelése is nagy gondot okoz. 2016-ban a bruttó kereset 6%-kal növekszik. A reálkeresetek a 0,8% körül várható áremelkedés és az sza 1 százalékpontos csökkentése következtében átlagosan 6,5-7%-kal nőnek, meglehetősen nagy differenciáltság mellett. A nyugdíjak reálértéke kis mértékben emelkedik.

3. táblázat
Az alkalmazásban állók keresete,
jövedelme, fogyasztása, 2013-2016
(előző év azonos időszaka=100)

	2013	2014	2015	2016
Minimálbér	105,4	103,6	103,4	105,7
Bruttó kereset	103,4	103	104,2	106
- versenyszféra	103,6	104,3	103,9	105,5
- közsféra	103,6	101,2	105,1	107
Nettó kereset	104,9	103	104,2	107,5
- versenyszféra	105,2	104,3	103,9	107
- közsféra	104,6	101,2	105,1	108,5
Reálkereset	103,1	103,2	104,3	106,7
- versenyszféra	103,4	104,5	104	106,2
- közsféra	102,9	101,4	105,2	107,5
Reálnyugdíj	103,4	102,4	101,9	100,8
Reáljövedelem	101,7	103,4	103	104
Fogyasztás	100,2	101,5	102,6	104

Forrás: KSH, GKI

2015-ben a reálkeresetek 4,3%-kal (a közfoglalkoztatottak nélkül 4,6%-kal) emelkedtek. A versenyszférában átlagosan 4%-os, a költségvetési szektorban 5,2%-os reálkereset növekedés következett be, ez utóbbi néhány foglalkoztatási csoport – pedagógusok, háziorvosok, rendvédelmi dolgozók – körében történt nominális béremelés következménye. A reálnyugdíj (az ismételt meglepetés dezinfláció következtében) 1,9%-kal, a reáljövedelem a GKI becslése szerint 3%-kal emelkedett. A fogyasztás bővülésének mértéke ehhez hasonló, 2,6%-os volt. **2016 első négy hónapjában** a bruttó átlagkereset 6,1%-kal nőtt. E növekedésre a minimálbér és a garantált bérminimum emelése, az előző évi béremelések áthúzódó hatása, a közszférában a fegyveres testületek illetményemelése és a szociális területen dolgozók részére kifizetett kiegészítő pótlék is hatással volt. A nettó keresetek emelkedése az sza-kulcs csökkentése miatt ennél gyorsabb, 7,8%-os, míg a reálkereset bővülése 7,5%-os volt.

A teljes munkaidőben foglalkoztatottak **minimálbére** 2016. január 1-jétől havi 111 ezer, míg a legalább középfokú végzettségűek bérminimuma havi 129 ezer forint. Így 2016-ban mindkét bérminimum 5,7%-kal nő, ami az elmúlt négy év bármelyikénél gyorsabb ütem. Miközben a versenyszférában - azon belül is főként a feldolgozóiparban és a kereskedelemben - számos cégnél a szakképzett munkaerő hiánya miatt erősödő bérverseny van kialakulóban, sok helyen gondot jelent a minimálbér ekkora emelése. A minimálbér 2011-ig a bruttó átlagkereset 35-36%-át képviselte, majd annak 42-43%-ára emelkedett. Ez a jelentős ugrás azonban nem gyorsította a bruttó átlagkereset növekedését. A cégek ugyanis egyéb módon (részmunkaidős foglalkoztatás kiterjesztése, elbocsátás, bejelentett bér arányának csökkentése, stb.) **próbálnak alkalmazkodni** a változásokhoz. Míg a gazdaság egy részében a **regionális összehasonlításban is alacsony bérszínvonal** a versenyképesség érdemi rontása nélkül is lehetővé teszi a béremelést, máshol erre nincs mód.

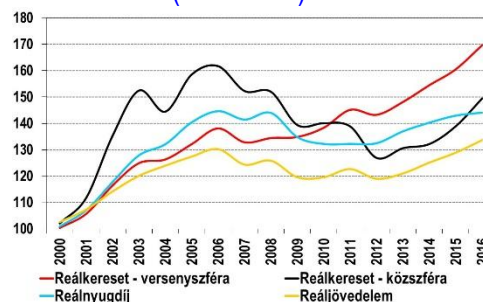
2016-tól az szja 1 százalékponttal, 15%-ra csökkent, ami a nettó-bruttó ollót mintegy 1,5%-kal nyitotta. Így idén az előző évinél gyorsabb, 6% körüli bruttó keresetemelkedés mellett a nettó keresetek 7,5%-kal emelkednek. Ez 0,8%-os infláció esetén **6,5-7%-os reálkereset-emelkedést** jelent (ezen belül a versenyszektorban több mint 6%-osat). A közszférán belül az **életpályamodellben** érintett szektorokban valósul meg jelentősebb béremelés, legújabban szeptember 1-től az egészségügyben.

A kormány 2016. január 1-től 1,6%-kal - azaz az infláció általa prognosztizált, de minden bizonnyal közel 1 százalékponttal túlbecsült mértékével - emelte a **nyugdíjak** összegét. Így a reálnyugdíj ismét emelkedik, vagyis **négy év alatt a 13. havi nyugdíj visszaöött**. A családi pótlék és az egyéb szociális jövedelmek nominális összege 2016-ban is változatlan marad. A vállalászosi javadalmak, valamint a családi adókedvezmény nominális értéke emelkedik. A valódi és a közfoglalkoztatottak száma kissé nőhet, miként a külföldön dolgozók családjuknak hazautalt jövedelme is. Végeredményben **2016-ban a reáljövedelmek növekedési üteme 4% körüli** lesz. A **fogyasztás** ezzel azonos ütemben, **kb. 4%-kal** bővül.

A **háztartások nettó finanszírozási képessége** a 2016. I. negyedével záruló egy évben a GDP 6,1%-a volt, ezen belül 2016 I. negyedévben a GDP 5,7%-a. (Tavaly a rátát emelte a devizahitelek forintosítása és elszámolása, ennek következtében a lakossági hitelállomány csökkenése.) A lakosság 2016-ban is **nettó hitel-visszafizető marad**. Az új hitelek felvétele azonban kissé növekszik, az óvatossági célú megtakarítások fokozatosan mérséklődhetnek. 2016-ban a lakosság nettó finanszírozási képessége – a bankokkal való elszámolás miatt kiugró (8%-os) 2015-höz képest – csökken, de a korábbi évekre jellemző 5-6% közötti sávban, annak inkább alsó részén marad.

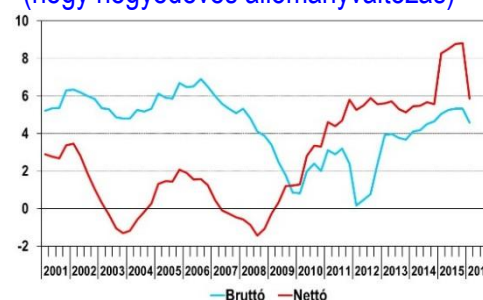
2016. I. negyedévben hároméves növekedés után negyedéves összevetésben **először csökkent a lakosság készpénzállománya**. Ez feltehetőleg a háztartások „egyéb tulajdonosi részesedésének” emelkedése miatt következett be, mivel a kft-k egy része ekkor hajtotta végre a kötelező alaptőke-emelést. A hagyományosan elsődleges megtakarítási formának számító bankbetétek kamatszintje alig több a nullánál, ráadásul a pénzkívét költségeit is figyelembe véve a kamat esetenként már negatív, így a **betétállomány csökken, az állampapírok aránya viszont emelkedik**.

19. ábra
Reálkereset és -nyugdíj, 2000-2016
(1999=100)

Forrás: KSH, GKI

20. ábra
A háztartások megtakarítása a GDP
százalékában, 2001-2016
(négy negyedéves állományváltozás)

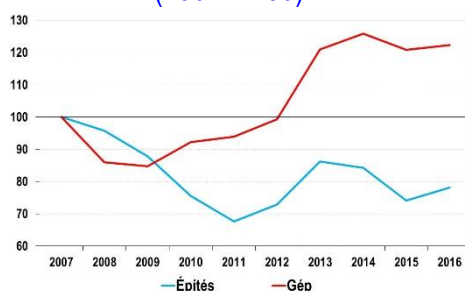

Forrás: MNB, GKI

6. Beruházás, felhalmozás

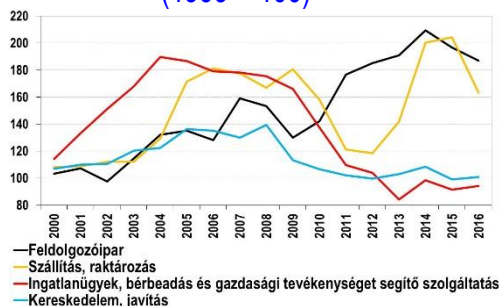
Az állóeszköz-felhalmozás négyévnvi visszaesést követően 2013-2015 átlagában 6-7%-kal, de ezen belül tavaly már csak 0,6%-kal bővült. Idén, főként az EU források visszaesése, de az üzleti szektor bizalmatlansága miatt is 8%-os csökkenés valószínű. Bár az átlagos beruházási hitelköltség a Növekedési Hitel Program(ok) hatására kissé mérséklődött, de még mindig magas (különösen a csökkenő termelői árindex tükrében), ugyanakkor a vállalkozások túlnyomó része egyáltalán nem akar hitelt felvenni. Másrészt viszont a fejlődésre képes kkv-k viszonylag olcsón juthatnak forráshoz. 2016-tól az EU támogatásának köszönhetően beruházási célra 0% kamatozású hitellehetőség is nyílt. A beruházási ráta 2014-2015-ben 21-22% körüli volt, ez idén 20% alá csökken, ami egy közepesen fejlett ország esetében igen alacsony arány.

21. ábra
Építési és gépberuházás, 2008-2016
(2007 = 100)

Forrás: KSH, GKI

22. ábra
Ágazatok beruházása, 2000-2016
(1999 = 100)

Forrás: KSH, GKI

2016. I. negyedévben a beruházások az ágazatok csaknem kétharmadában stagnáltak vagy visszaestek. Ez különösen az EU-támogatások által érintett ágazatokban volt látványos – például a szállítási ágazatban több mint 40%-os -, de a feldolgozóiparban is közel 4%-os. Növekedést a villamosenergia-ipar (200%), az építőipar (6%), a kereskedelem, javítás (3%), a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás (16%), az információ, kommunikáció (11%), valamint a művészet, szórakoztatás, szabadidő (32%) és az egyéb közösségi szolgáltatás (190%) mutatott fel. A beruházások volumene összességében 9,6%-kal (a kissé szélesebb tartalmú bruttó állóeszköz-felhalmozásé 7,8%-kal) esett.

2015-ben az **építési** beruházások 2,3%-kal estek vissza, a **gépberuházások** pedig 4,1%-kal bővültek. 2016-ban az építési beruházások várhatóan 12%-kal, a gépberuházások 4%-kal csökkennek.

2016. II. félévében a lakáspiac élénkülni fog. Ugyanakkor Magyarország továbbra sem képes vonzani a nagy beruházókat - az új, bejelentett fejlesztések volumene kicsi, s jelentős állami támogatás járul hozzájuk -, miközben a hazai tulajdonú, jellemzően kkv-kör továbbra sem képes a kitörésre. Egy részük kifejezetten fél a gyors növekedésétől, nehogy – felhívva magára a figyelmet - az államosítások, államilag vezérelt tulajdonosi átrendezések újabb áldozatává váljon.

A 2014-ben indult új EU költségvetési periódus **pályázatait** lassan-lassan meghirdetik, de az eredményhirdetés az ígért egy hónap helyett jellemzően hat vagy még több hónap. A szétaprózott, át nem gondolt célok az új pályázatoknál is látszanak, a **fő cél változatlanul a gyors pénzköltés**. Ezt mutatja az is, hogy 2017-re minden pályázatot meg akarnak hirdetni. Ugyanakkor az előző ciklushoz képest **nincs érdemi gyorsulás**, tekintettel arra, hogy már 2,5 év eltelt a jelenlegi ciklusból is. Június elejéig mintegy 100 milliárd forint kifizetésére került sor a 2014-2020-as ciklus

forrásaiból, miközben idén a kormány 2140 milliárd forint kifizetését célozta meg. Ez **5% alatti** arány. Az eddigi támogatás-kifizetés a megítélt támogatásoknak (kb. 1700 milliárd forint) is csak 5-6%-át, a hétéves - magyar társfinanszírozással együtt számolt – keretnek pedig alig több mint 1%-át teszi ki. Az EU-támogatású és hazai forrásból megvalósított fejlesztéseknél egyaránt **jellemző az előzetesen számított árat jóval meghaladó költségek elfogadása**. Néhány pályázat esetében már költség számlákat sem kell benyújtani.

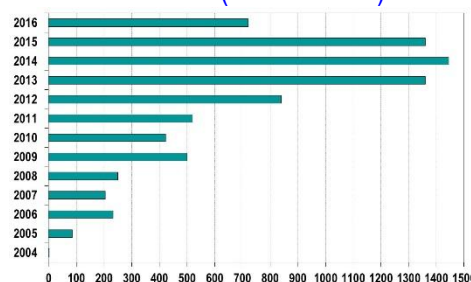
2016-ban 40% körüli beruházás-növekedés várható a villamosenergia-iparban (a Paksi bővítés kapcsán, függetlenül attól, hogy abból végül mi és mikorra valósul meg). A feldolgozóipari beruházások 2012-2013-ban 3-5%-kal bővültek, majd 2014-ben 10%-kal ugrottak meg. A kedvező dinamika néhány nagy exportáló autóiipari vállalkozás és a hozzájuk kötődő beszállítók fejlesztéseinek (Mercedes, Audi, Opel, Hankook, Bridgestone, Bosch) volt köszönhető. 2015-ben, részben a magas bázis miatt 6%-os visszaesés következett be, 2016-ban 5%-os csökkenés várható. Az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás szektorban a beruházási volumen az elmúlt években hullámzóan alakult, a tavalyi 7%-os visszaesést idén 3%-os növekedés követheti az újra beinduló lakásépítések miatt. Ez az építőipari beruházások hasonló növekedését is valószínűsíti.

A kereskedelmi ágazatban a 2015. évi 9%-os visszaesés után idén 2%-kal nőhetnek a beruházások a vásárlóerő növekedése és a vasárnapi nyitva tartás újraengedélyezése hatására. A szállításban az elmúlt három évben átlagosan 20%-kal növekvő beruházások idén 20%-os visszaesésre váltanak, főleg az EU-támogatások apályja miatt. Az infó-kommunikációs szektorban tovább zajlik az optikai hálózat és a (mobil) szélessávú internet-fejlesztés. Az elmúlt évek ingadozó beruházási aktivitása után idén 10%-os növekedés várható. A szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágazatban újabb szállodai és fürdő-kapacitások léptek be. Az ágazatban 2014-ben 35%-os növekedés volt, 2015-ben 18%-os zuhanás történt, idén stagnálást várunk.

Az **állami-önkormányzati** beruházások **szinte csak EU-s forrásokra** támaszkodnak. A hitelfelvétel központi engedélyezése tovább szűkítette az önkormányzatok mozgásterét. Az önkormányzati cégek adóssága elérhette az 1300 milliárd forintot, s ez idén a korábbi évek rezsicsökkentésének hatására tovább nő. **Az önkormányzati „rezsicégek” csőd közeli helyzete azt is jelzi, hogy az eddigi „fejős tehének” „pénznyelő automatákká” válnak.** További gondot okoznak az EU

23. ábra

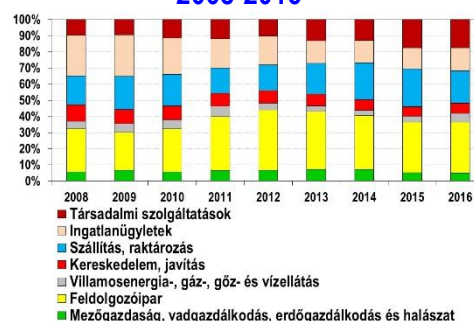
Beruházási célú EU támogatás, 2004-2016 (milliárd forint)

Forrás: GKI

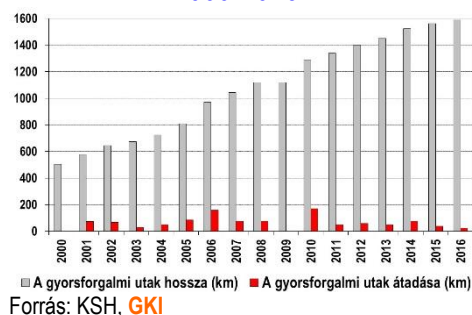
24. ábra

Beruházások ágazati megoszlása, 2008-2016

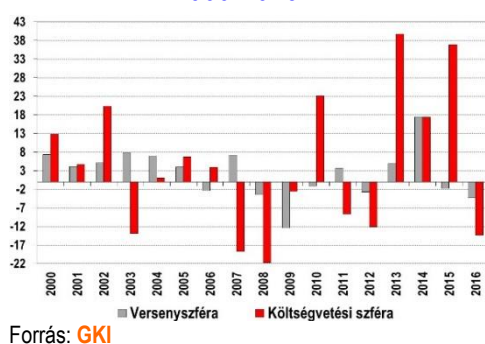

Forrás: KSH, GKI

25. ábra
Gyorsforgalmi utak hossza,
2000-2016

26. ábra
Állami és üzleti beruházások,
2000-2016

forrásból finanszírozott intézményfejlesztések (főleg turisztikai és sportlétesítmények), amelyek működtetésére nincs forrás. Tetézi a problémákat az átgondolatlan, erőltetett államosítás az egészségügyi és oktatási szektorban.

Mivel az EU-források egyre nehezebben szerezhetők meg a kormányzat számára „kedves” célokra, az idei és a jövő évi költségvetésben erőltetett út-, sport és kulturális fejlesztések kerültek be, részben a visszaeső EU források ellensúlyozására. Ezzel valamelyest mérsékelni lehet a beruházások várható zuhanását.

Az **üzleti beruházások** hitelezése bizonytalan. Az EU-forrásokból megvalósuló vállalati beruházásokhoz újabb állami források (hitel, garancia) állnak a vállalkozások rendelkezésére. Az NHP kivezetése idén elkezdődik, ugyanakkor a beruházási hitelpiac élénkítésére banki vállalatok vannak. Az MFB 2016 májusától – EU forrásokra alapozva – **0% kamatozású beruházási hitelt** nyújt a kvv-körnek. A várható amerikai kamatemelés hatására az év végén a vállalati hitelpiacon itthon is emelkedhetnek a kamatok. A banki portfólió kitisztítása a mérlegekből elvben növelhetné a bankok hitelezési aktivitását, ugyanakkor a vállalati oldalról a **reális hiteligénylési kedv alacsony** (akik kérnének, azok nem hitelképesek, akiknek adnának, azoknak meg nem kell a hitel).

Az NHP+ program, amely a hitelkockázatok egy részét is átvállalja a bankoktól, valószínűleg továbbra is csak a hitelek banki források helyett MNB forrásokra való cseréjét fogja elérni. Ennek következménye a túlzott banki likviditás, ami az állampapírpiacon és a kétheti MNB betéti piacra áramlik (illetve a korábbi anyabanki finanszírozást mérsékli).

7. Reálfolyamatok

Az első negyedévben a magyar növekedésnél az EU-ban csak a görög volt kedvezőtlenebb. A vártnál is sokkal rosszabb adat miatt a GKI 2,3%-ról 2%-ra csökkentette idei növekedési prognózisát, de ennél lassúbb GDP-bővülés is lehetséges. Tavalyhoz képest visszaesés csak az építőiparban lesz, de lassul az ipari termelés és a külkereskedelem bővülése, miközben kissé gyorsul a szolgáltatások teljesítménye. A mezőgazdasági GDP bővülése pedig a tavalyi visszaesés és az eddigi jó időjárás hatására elérheti a 10%-ot.

Miközben az **EU-ban** az előző negyedévhez viszonyítva a növekedés 0,3%-ról 0,5%-ra **gyorsult**, a magyar adat – legrosszabbként az EU-ban – **0,8%-os visszaesést** jelzett. (Görögországon kívül Lengyelországban volt még az előző negyedévhez viszonyítva csökkenés, de csak 0,1%-os.) Míg az egy évvel korábbihoz viszonyított magyar növekedés (az EU módszertana szerint) mindössze 0,4% volt, régiós versenytársaink két balti ország kivételével legalább 2%-kal, sőt Csehország 3%-kal, Szlovákia 3,7%-kal, Románia pedig 4,2%-kal növelte GDP-jét.

Az év során az építőipari visszaesés azonban jelentősen mérséklődhet, az ipari dinamika áprilisban már élénkült, a lakossági keresletre termelő és szolgáltató ágazatok bővíthetnek, s jó mezőgazdasági termésre van kilátás. **A GKI ezért 2016. évi növekedési előrejelzését 2,3%-ról csak 2%-ra csökkenti** – bár ennél **alacsonyabb dinamika is könnyen bekövetkezhet**. A friss előrejelzések jellemzően azonosak vagy hasonlóak, a **kormány és a jegybank azonban egyelőre kitart 2,5** illetve 2,8%-os prognózisa mellett, miközben például az **OECD 2,4%-ról már 1,6%-ra csökkentette** idei növekedési előrejelzését.

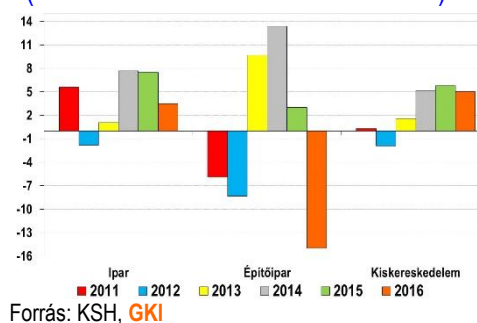
7.1. Ipar

Az ipari termelés 2016 márciusában már ötödik hónapja csökkent. Az ipari termelés közel egyharmadát kitevő járműgyártás visszaesése az első negyedévben 1,6% volt, s a gondok elsősorban az Audit érintették. Ugyanakkor az ipari fékeződés általános jellegét mutatja, hogy ebben az időszakban a 13 feldolgozóipari ágazatból 7-ben visszaesés következett be. Áprilisban azonban márciushoz képest 5,4%-kal nőtt a termelés. Az első négyhavi 1,5% után éves átlagban az ipar 3,5%-os bővülése várható.

Az EU-ban az ipari várakozások február óta nagyon kis lépésekkel, de folyamatosan javulnak, a januári szintet azonban még nem érték el. A német ipari bizalmi index március óta javul, s már kedvezőbb az év eleinél. Bár az

27. ábra

Ágazatok bruttó termelése, 2011-2016 (változás az előző év százalékában)

4. táblázat

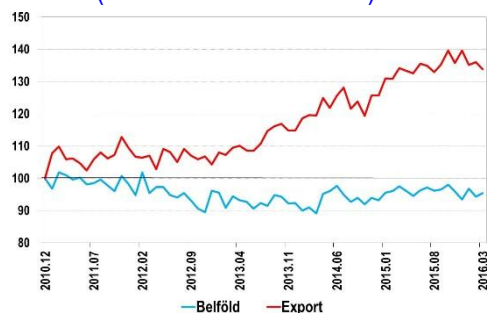
Ipari termelés, 2012-2016 (előző év azonos időszaka = 100)

	2012	2013	2014	2015	2016
I. félév	99,0	98,4	109,5	107,7	102
II. félév	96,7	104,4	105,4	107,4	105
Év összesen	98,3	101,4	107,6	107,5	103,5

Forrás: KSH, GKI

28. ábra

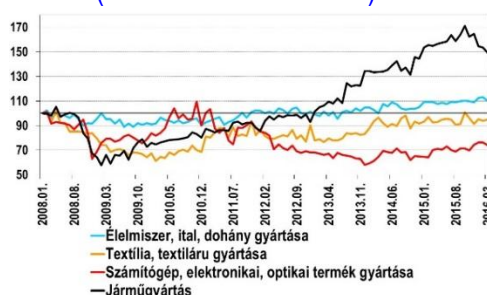
Ipari értékesítés, 2011-2016
(2010. december = 100)

Forrás: KSH

29. ábra

Magyar iparágak termelése, 2008-2016
(2007. december = 100)

Forrás: KSH

elmúlt hónapokban a kontinens autóeladásai is jól alakultak, a feltörekvő országokban bekövetkezett lassulás fékezi az európai ipari exportot. A **járműiparban** különösen nagy gondot jelent az orosz és a latin-amerikai kereslet visszaesése, valamint a kínai növekedés mérséklődése. Ugyanakkor a rossz teljesítmény **hazai okaira** is utal, hogy 2016. I. negyedévben a magyar ipari GDP 0,7%-kal csökkent az egy évvel korábbihoz képest, miközben az EU-ban 1,7%-kal emelkedett. A kedvezőtlen első negyedéves adatok alapján a **GKI 5,5%-ról 3,5%-ra csökkentette idei bruttó ipari termelésre** vonatkozó növekedési prognózisát.

2016. I. negyedévben az ipari termelés 0,7%-kal, a feldolgozóipari 0,9%-kal haladta meg az előző évit. A járműiparé 1,6%-kal csökkent. A legnagyobb visszaesést – 38%-ot – a bányászat szenvedte el, valószínűleg az építőipari anyagigények zuhanása miatt. Sokat – 13%-ot esett a gép- és berendezésgyártás termelése is, itt több szakterületen is romlott a teljesítmény. Visszaesett a vegyianyag- és termékgyártás valamint a gyógyszeripar termelése is. **Bizakodásra ad okot az elektronikai ipar 13%-os termelésbővülése**, amit részben az alkatrészgyártás 36%-os, részben a fogyasztáscikk-gyártás 21%-os növekedése hajtott, de az alágazatok közül csak a számítógép- és perifériagyártásé esett, igaz több mint 10%-kal.

Az első negyedévben az értékesítés szinte stagnált, az **export** 1,1%-kal nőtt, a **belföldi eladások** 1,7%-kal csökkentek. A két relációban ugyanazok az alágazatok tudtak növekedni. Az export értéke a teljes értékesítés kétharmadát tette ki

A GKI felmérése szerint a feldolgozóiparban a kapacitáskihasználás már több mint egy éve 80% feletti. Ez a beruházások növelését indokolná. Ezzel szemben a feldolgozóipari beruházások immár a negyedik egymást követő negyedévben csökkennek az előző év azonos időszakához képest. Nem jeleztek bővülő fejlesztési szándékot a felmért cégek sem. A várható kereslethez képest a válaszadók zöme elégségesnek, vagy éppen feleslegesnek tartotta kapacitásait, így idén sem lehet számítani a feldolgozóipari beruházás élénkülésre. Folyamatban van néhány nemzetközi nagyvállalat magyarországi beruházása, ezek közül a legnagyobb az Apollo Tyres abroncsgyára.

A kormány az idén meghirdetett **Irinyi-tervben** azokra az iparágakra kíván koncentrálni, amelyekben megítélése szerint Magyarországnak komparatív előnye van. Csak hogy a **közgazdasági kutatások szerint minden**

ágazatban vannak versenyképes, növekedésre képes vállalkozások, vagyis nem szerencsés a győztes pozíciók előzetes kiosztása. Legújabbban a hazai autóbusz-gyártás bűvópatakként újra és újra felmerülő ötlete sejteti, hogy ezek a koncepciók főleg a lobbyérdekek mentén formálódnak, s így nem szolgálják a gazdaság verseny- és növekedési képességének javulását. Az **autóbusz-gyártás „újjáépítésének”** kormányzati koncepciója érdekes módon összefér a járműipartól való túlzott függés kockázatainak első negyedéves tapasztalatokon alapuló hangsúlyozásával is. (Nemzetközi tapasztalatok szerint csak nagy országoknak érdemes otthon autóbust gyártani.)

2016 első negyedévében az **iparban foglalkoztatottak** száma 3,3%-kal, a feldolgozóiparban foglalkoztatottaké 3,1%-kal volt magasabb, mint tavaly. A feldolgozóiparon belül a legnagyobb növekedés az elektronikai iparban és az egyéb feldolgozóiparban (főként bútor- sportszer-, játékgyártás) történt, az élelmiszeriparban – egyedüli alágként – csökkent a létszám. A **GKI** felmérése szerint a cégek **további létszám-bővítést terveznek, s az egyik legnagyobb problémának a szakképzett munkaerő hiányát tartják.** Ugyanakkor a **finanszírozás egyre kevesebb vállalatnak jelent súlyos gondot.**

2015-ben a magyar gazdaság **energiafogyasztása** 4-5%-kal emelkedett, elsősorban az üzemanyag-fogyasztás (áresés által motivált) 9%-os bővülése miatt. Átlagos időjárást esetén, figyelembe véve a lelassult növekedést is, 2016-ban nem várható az energiafogyasztás jelentős bővülése. A gázfogyasztás csökkenhet, a villamosenergia-fogyasztás stagnál, csak az üzemanyag-fogyasztás növekedése lehet 4-5% közötti.

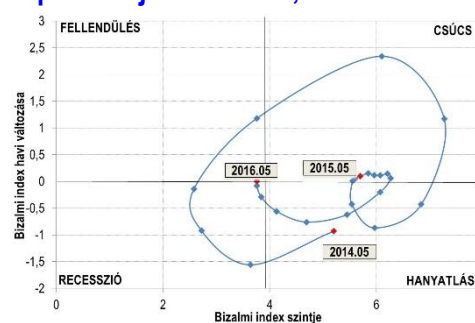
7.2. Építőipar

Az építőipar az EU-források generálta kereslet függvénye; ez okozta a korábbi évek látványos emelkedését, majd zuhanását. A 2014-2020-as EU-s költségvetési periódust terhelő kifizetések tervezett ideje felfutása és a csok miatt élénkülő lakásépítés csak a visszaesés fékezésére lehet elegendő, 2016 egészében 15%-os termelés-csökkenés valószínű.

Az építőipar 2016 elején padlót fogott: az előző három év markáns növekedése után az ideje **első négy hónapban a termelés 28,3%-kal zuhant** az egy évvel korábbihoz képest. A **magasépítés** még úgy-ahogy tartotta magát (-11,5%), de a **mélyépítés** – összefüggésben a 2007-2013-as EU költségvetési periódusból származó kifizetések elapadásával – valósággal összezsugorult (-47%). A nemzetgazdaság építési beruházásai az első

30. ábra

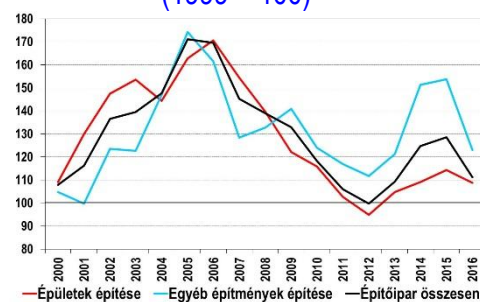
Ipari konjunktúra-óra, 2014-2016

Forrás: GKI

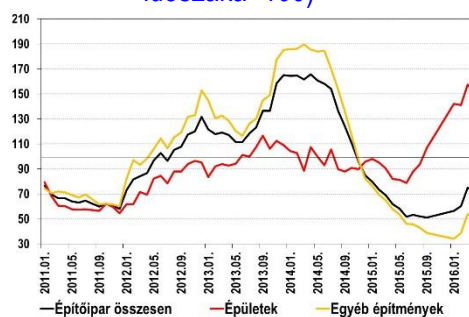
31. ábra

Építőipari termelés építmény-csoportonként, 2000-2016 (1999 = 100)

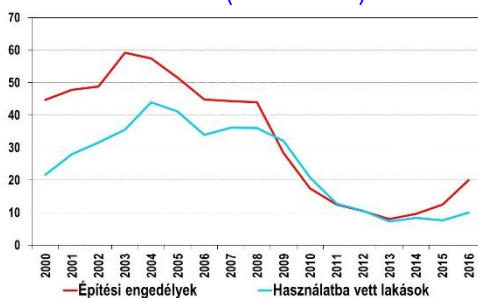
Forrás: KSH

32. ábra
**Építőipari szerződésállomány,
 2011-2016**
 (volumenindex, előző év azonos
 időszaka=100)

Forrás: KSH

33. ábra
**Lakásépítés és -engedély,
 2000-2016 (ezer darab)**

Forrás: KSH, GKI

negyedévben 19,2%-kal csökkentek, az ágazat saját beruházásai viszont 6,1%-kal bővültek.

Az első negyedévben **20%-kal kevesebb építőipari cég szűnt meg, mint egy évvel korábban**. A fluktuáció csökkenése azonban elsősorban technikai jellegű, tavaly ugyanis jelentős cégtörlési hullám következett be. Az új belépők száma továbbra is alacsony. A jogi, szabályozási környezet folyamatosan változik, ez sem erősíti a bizalmat az ágazat szereplői körében. A **GKI építőipari bizalmi index** február óta folyamatosan és számottevően csökken, májusban 32 havi mélypontra jutott. A lakásépítő cégek várakozásai az iparági átlagnál szignifikánsan kedvezőbbek.

Az építőipari cégek **szerződésállományának** volumene érdemi visszaesést jelez: 2016 márciusában ez **25%-kal volt alacsonyabb**, mint egy esztendővel korábban. A tárgyhóban kötött új szerződések volumene viszont tavaly szeptember óta csak egyetlen hónapban csökkent. Ez, ha nem is a növekedés beindulására, de a **visszaesés mértékének várható csökkenésére** utal. A két fő építménycsoport ellentétes helyzetben van: míg a mélyépítés terén az **új szerződések** 47%-os visszaesést, addig a magasépítés terén 58%-os növekedést mutatnak. A **közbeszerzési szférában** 2016-ban számottevően csökken az építési kereslet, különösen a közlekedési illetve a környezetvédelmi és vízgazdálkodási infrastruktúra területén. A **lakásépítés** – az áfa-csökkentés és a csok együttes hatására – a második féltől élénkülhet, de érdemi hatás ezen a területen inkább csak a következő évektől várható. Az üzleti szektor építési kereslete elsősorban a kiszámíthatatlan - gyakran változó prioritású és eszközrendszerű - gazdaságpolitika miatt érdemben továbbra sem élénkül, zöldmezős feldolgozóipari beruházás alig van. Idén csak az építőipari termelés visszaesésének mértéke lehet kérdéses. Ha a második féltévben beindul a lakásépítés és lényegesen élénkül a közbeszerzési szféra beruházási kereslete, akkor az idei év megúszható 15%-os visszaeséssel.

A **építőipari termelői árak** az idei első negyedévben 2,5%-kal voltak magasabbak az egy évvel korábbinál. Ez az áremelkedési ütem az idei év egészére is jellemző lehet.

7.3. Mezőgazdaság

Az eddigi időjárás jó mezőgazdasági termést ígér, azonban az értékesítési nehézségek kiéleződhetnek. A **GKI** a mezőgazdasági GDP mintegy 10%-os növekedésére számít.

A Nemzetközi Gabonatanács előrejelzése szerint a **2016/17-es szezonban minden idők második legmagasabb - 2 milliárd tonnás - gabonatermése várható a világban**. A terméskilátások elsősorban az Európai Unióban, az USA-ban és Oroszországban javultak, Ázsiában és Észak-Afrikában a száraz időjárás miatt kissé romlottak. A kukoricaforgasztás növekedése lépést tart a termelés bővülésével, a búzáé elmarad attól. Ennek megfelelően a **kukorica világsi ára** idén várhatóan mintegy 5%-kal **emelkedik**, a **búzáé** pedig **stagnálni** fog.

Az **időjárás** egyelőre jó magyarországi gabonatermést ígér. A meleg, csapadékos hetek azonban a kártevők számára is kedvezőek, így a szakszerű növényvédelem megspórolása ismét komoly terméskiesést okozhat a gazdálkodók egy részénél. Hasonló kockázatokat rejt a július-augusztus hónapokban nem ritka aszály lehetősége, mivel az **öntözött** területek aránya még mindig alacsony. Az ország 5300 ezer hektáros mezőgazdasági területéből a 2014-es adatok szerint alig 130-at öntöztek. Komoly károkat okoztak a tavaszi fagyok a gyümölcsstermesztésben.

Az utóbbi időben a kormányzat komoly erőfeszítéseket ígért az egyre csökkenő súlyú **állattenyésztés serkentésére**. Az elért eredmények szerények. Idén kiéleződött a **tejtermelés** évek óta tartó válsága. A tej felvásárlási ára az első negyedévben 13%-kal csökkent a tavalyihoz képest, ami meghaladja a világsi tejárok 2-2,5%-os mérséklődését. Az orosz embargó miatt felerősödött a verseny az unió tejpiacán. Ezt tovább élezte a korábbi agrártámogatási rendszer maradványának, a tejtermelési kvótának tavalyi – egyébként már több mint tíz éve meghirdetett – megszűnése. A korlátozás feloldása túltermeléshez vezetett, amit az EU önkéntes termelési korlátozásokkal próbált kezelni, eredménytelenül. Bár a hazai tehénállomány tavaly emelkedett, **a magyar tejtermelők nem képesek helytállni a versenyben**. Bár az idei első négy hónapban felvásárolt tej mennyisége 2,4%-kal több a tavalyinál és az import mennyisége is 14%-kal csökkent az első negyedévben, **a termelők folyamatosan értékesítési gondokat jeleznek**. Mivel a világsi és különösen az európai túlkínálat idén fennmarad, az ágazat kilátásai rosszak.

Az első negyedévben az **élősertés** behozatal 22%-kal, a kivitel 14%-kal csökkent. Ez az áfa-csökkentés fehérítő hatásának következménye. A regisztrált sertések száma tavaly lényegében nem változott.

5. táblázat

Gabonatermés, 2013-2016

(ezer tonna)

	2013	2014	2015	2016
Búza	5 058	5 262	5 500	5 600
Kukorica	6 756	9 315	6 500	7 000
Összes gabona	13 610	16 614	14 000	14 000

Forrás: KSH, **GKI**

6. táblázat

Állatállomány, 2013-2016

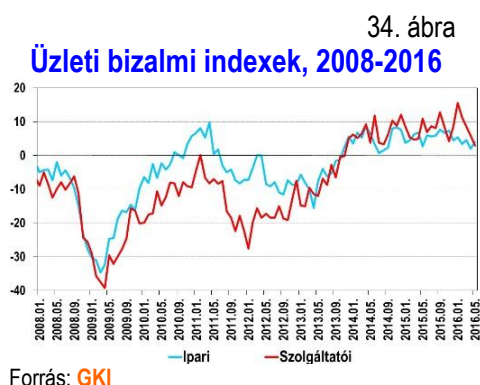
(év vége, millió darab)

	2013	2014	2015	2016
Sertés	3,0	3,1	3,1	3,3
Szarvasmarha	0,78	0,80	0,82	0,85
Tyúkfélék	29,5	30,5	32,4	32,0

Forrás: KSH, **GKI**

7.4. Szolgáltatások

A szolgáltatási GDP növekedése 2016-ban 3% körüli lesz, ami árnyalatnyi gyorsulás az előző évi 2,8%-hoz képest. A közösségi szolgáltatások hozzáadott értéke csak kb. 1%-kal növekszik, vagyis az emelkedés főként az üzleti szolgáltatások, ezen belül is a kereskedelmi-idegenforgalmi ágazat bővülésétől várható.

2016-ra a **közigazgatás** óriási létszámcsökkenéssel is járó **átszervezését** jelentette be tavaly a kormányzat. A háttérintézmények eredetileg beharangozott széleskörű megszüntetése a gyakorlatban (szakmai megalapozottság híján) részben elhalt, részben pedig beolvasztássá enyhült, ami nem, vagy alig jelent automatikus létszámcsökkenést. A helyzet még nem átlátható, de valószínű, hogy végeredményben a **közigazgatási létszám nem csökken, csak növekedése lelassul**, az átszervezés pedig átmeneti zavarokat okoz. A közfoglalkoztatottak létszáma éves szinten nem fog mérséklődni, inkább enyhe további emelkedése valószínű. Az **állam** egyre erőteljesebb nyomulása a gazdaságirányításban, illetve a tulajdonszerzésben további intézmények létrejöttét vetíti előre, amely a közfoglalkoztatáson túl is létszám-bővüléshez vezethet.

Az **oktatási ágazatban** a létszám lassú apadása várható a tanulók számának csökkenése és a költségvetési megszorítások nyomán. A KLIK beigéert nyári átalakítása nem változtat a működés lényegén, sőt a **működésképtelen szervezet gyors és szokás szerint átgondolatlan „megreformálása”** a káosz további növekedését sem zárja ki.

Az **egészségügyben** is újabb átszervezések – kórházbezárások és –bővítések illetve új kórház építése és a jelenlegiek összevonása – várható az EU-források felhasználásával összefüggésben. A **kancelláriarendszer** kialakítása a költségek csökkentését célozza, az egyoldalú és átláthatatlanságot okozó centralizáció – amit csak fokoz az OEP tervezett megszüntetése – azonban csak a hiánygazdaságból ismert folyamatok terjedéséhez vezethet. Az egészségügyi koncepció - ami inkább csak ötletelésnek tűnik - folyamatosan változik, a centralizációs törekvés a napi gyakorlatban inkább csak anarchiát jelent. **Az egészségügyi ellátás az átlagpolgár számára egyre nehezebben elérhető**, az egészségüggyel kapcsolatos lakossági elégedetlenség növekszik. Az **egészségügyben dolgozók anyagi megbecsülése** mindenféle összehasonlításban rendkívül alacsony, miközben leterheltségük gyakorta eléri az elviselhetőségi

7. táblázat
Közösségi szolgáltatások létszáma,
2011-2016 (előző év = 100)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Közigazgatás	96,5	104,6	113,5	110	110,9	104
Oktatás	97,8	99,3	98,1	104,5	98,4	98
Egészségügy	101,4	105,1	99,1	102,1	100,9	102

Forrás: KSH, GKI

küszöböt. Ezért jelentős a külföldre és más munkaterületekre való elvándorlás, ami tovább fokozza a munkaterheket. A júniusban bejelentett jelentős 2016-2017. évi **béremelés javíthat a helyzeten**, de már feltehetőleg csak az **elvándorlás fékezésére** lesz elegendő. Az egészségügyben és az oktatásban a **magánszektor** egyre inkább teret nyer, a közszolgáltatások színvonala viszont egyre inkább romlik. Ez tovább növeli a társadalom amúgy is túlzott differenciálódását, lefagyaszti a mobilitást.

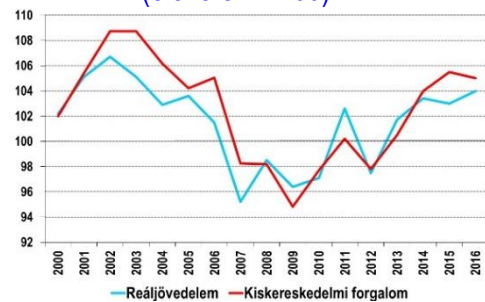
Az **üzleti szolgáltatások** GDP-termelése 2015-ben a szolgáltató szektor egészénél gyorsabban növekedett. 2016-ra is ez várható. Ezt segíti a fogyasztók fizetőképes keresletének emelkedése, miközben a beruházások csökkenése szűkíti a fejlesztésekhez kapcsolódó szolgáltatók lehetőségeit. Továbbra is emelkedik a szolgáltatási export, főleg a szállítás, a Magyarországra kiszervezett szolgáltató központok valamint az idegenforgalom területén.

A **kiskereskedelmi forgalom** a 2016 első négy hónapjában 4,7%-kal bővült. Leggyorsabban az éves összehasonlításban jelentősen olcsóbbá vált üzemanyagok forgalma (több mint 5%-kal), legkevésbé a napicikkek forgalma (2,3%-kal). A kereskedelmi bizalmi index több mint másfél éve meglehetősen magas szinten hullámzik, ami a **vásárlóerő növekedésével** együtt megalapozni látszik a **gyors, 5% körüli ideai forgalomnövekedést**. A tavalyi, ennél is magasabb ütemben az online pénztárgépek okozta fehéredésnek is szerepe lehetett. A vásárlóerő növekedésével lassan ismét növekszik a drágább, jobb minőségű termékek iránti kereslet. Folyamatosan csökken a kisboltok száma, miközben a diszkontláncok a hipermarketek rovására is terjeszkednek. Az **online kereskedelem** is érdemben tudja növelni piaci részesedését. A **vasárnapi nyitva tartás** engedélyezése mindenekelőtt a vásárlók kényelmét szolgálja, de segíti a forgalom dinamikus bővülését is.

A **kereskedelmi szálláshelyeken** 2016 első négy hónapjában a vendégéjszakák száma 7,2%-kal, az árbevétel 8,5%-kal nőtt az előző év azonos időszakához képest. A belföldi vendégéjszakák száma 8,6%-kal, a külföldieké 5,9%-kal nőtt. A belföldiek gyorsabban növekvő kereslete következtében idén - 2010 óta először - a **belföldi vendégek lehetnek túlsúlyban** a magyar kereskedelmi szálláshelyeken. Az év során a dinamikus bővülő vásárlóerő, a viszonylag gyenge forint és csekély terrorveszély miatt összességében a vendégéjszakák számának 7-8% körüli növekedése várható.

35. ábra

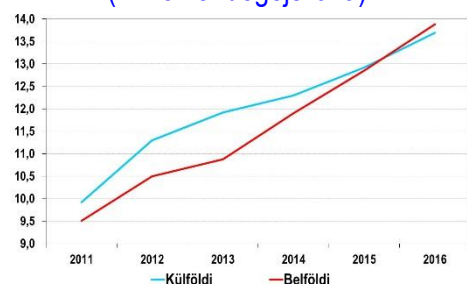
Reáljövedelem és kiskereskedelmi forgalom, 2000-2016 (előző év = 100)

Forrás: KSH, GKI

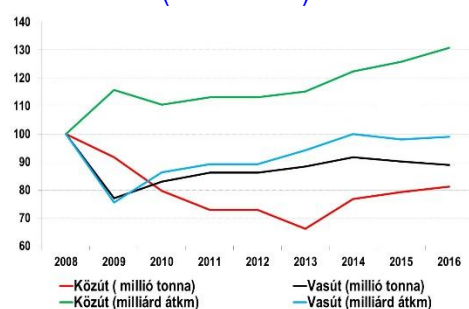
36. ábra

Kereskedelmi szálláshelyek forgalma a vendég származása szerint, 2011-2016 (millió vendégéjszaka)

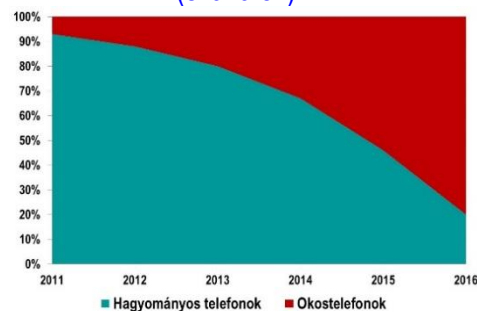
Forrás: KSH, GKI

37. ábra
A közúti és vasúti áruszállítás alakulása, 2009-2016
(2008 = 100)

Forrás: KSH, GKI

38. ábra
Az okoseszközök arányának változása a teljes mobiltelefon-készülékárányon belül, 2011-2016
(százalék)

Forrás: KSH, GKI Digital

2015-ben mindössze 1%-kal nőtt az **áruszállítás** árutonna-kilométerben kifejezett teljesítménye, az idei első negyedévben viszont már 3%-os volt a bővülés az előző év azonos időszakához képest. A növekedés elsősorban a közúti áruszállítás 4%-os növekedésének köszönhető. A **közúti szállítás** 2010 óta növekvő trendet mutat, s egyben az áruszállítási ágazat növekedésének motorja. Részesedése az áruszállítási teljesítményben már 70%, miközben a vasút aránya már csak 16% (az EU-ban a vasúti áruszállítás aránya 18%). A **vasúti áruszállítás** teljesítménye az idei első három hónapban lényegében stagnált (a belföldi fuvarok visszaesése miatt), míg az elszállított árutömeg mintegy 2%-kal csökkent. A vízi áruszállítás teljesítménye a kedvező vízállás miatt 2%-kal, a csővezetékes szállítás pedig 4%-kal bővült. 2016-ban az áruszállítás teljesítménye összességében **2-3%-kal növekedhet**, elsősorban a közúti áruszállítás érdemi bővülésének köszönhetően.

A **hanghívások piacán** – az online szolgáltatások terjedésével – 2014-ben elindult egy lassú csökkenés. Az adatforgalmi szolgáltatások viszont dinamikusan bővülnek. Idén a hagyományos vezetékes telefonszolgáltatások előfizetésében stagnálás, inkább lassú csökkenés várható, miközben folytatódni fog az erőteljes eltolódás a VoIP (IP alapú hang) csatornák irányába. A mobiltelefon piac telített, az aktív SIM kártyák számában nem várható jelentős változás. 2015 végére az összes **internet-előfizetés** száma meghaladta a 8 millió darabot, ez 2016 végéig 8,7 millióra emelkedhet. A növekedés motorja 2016-ban is a mobil-internet lesz; a tavaly év végi közel 5,4 millió után 2016 végéig akár 6 millió mobilinternet előfizetés is lehetséges; folyamatosan csökkenő, de továbbra is évi 10% feletti átlagos bővülést elérve. Bár a mobilinternet előfizetések terjedési ütemét csökkenti a piac telítődése, az okostelefonok és ezáltal a hozzájuk vásárolt internetkapcsolatok további térnyerése még képes biztosítani a stabil bővülést.

Az **ingatlanügyletek** teljesítménye 2016 első negyedévében 1,2%-kal bővült, miközben beruházása stagnált. Látványos fejlődésre a közeljövőben sem lehet számítani, de tempós előrehaladásra igen. Az ingatlanpiac szereplői továbbra is derűlátók, a **GKI-MGYOSZ ingatlanpiaci index** idén áprilisban – igaz, csak szerény mértékben, de – tovább **emelkedett**. A kereskedelmi ingatlanpiac kivételével minden szegmensben kisebb-nagyobb mértékben javultak a kilátások. A lakásépítés egyelőre nem vett lendületet; sőt az első negyedévben mintegy 10%-kal csökkent az átadott új lakások száma. A kiadott új építési engedélyek száma viszont

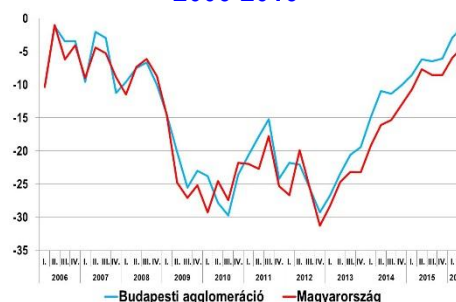
megduplázódott, ezen belül Budapesten is számottevően, csaknem 80%-kal nőtt. Mindez és a kormányzati intézkedés-csomag várható hatása **előre vetíti a lakásépítés jövőbeni élénkülését**. Azonban figyelembe véve az új támogatási rendszerre való reagálás időigényét, az építési beruházások hosszú átfutási idejét, a **GKI** szerint idén legfeljebb 9-10 ezer lakás átadása várható. Lendületet vehet a felújítási tevékenység is, a finanszírozási oldal ugyanis egyre támogatóbb (például a második félévtől igényelhető az „Otthon melege” program vissza nem térítendő támogatása, s elindul az MFB kedvezményes kamatozású hitelprogramja).

A **használt lakások piacán tavaly komoly forgalombővülés következett be** (a Duna House becslése szerint mintegy 20%-os). **Ez az idei év elején lefékeződött**, az első öt hónapban csak 2,5%-kal bővült a forgalom. Az élénkülő kereslet **emelkedő árakat eredményezett**, a KSH adatai szerint a használt lakások ára tavaly 9%-kal nőtt. A helyenként látványosan emelkedő árak már maguk is fékezik a kereslet további erősödését. Az év elején hatályba lépett lakáspolitikai intézkedések várhatóan pozitívan hatnak, de a hatások igazán csak hosszabb távon bontakozhatnak ki. A **GKI** felmérési eredményei szerint a lakásvásárlásra és építésre vonatkozó lakossági kilátások áprilisban tovább erősödtek, de inkább az érdeklődők száma emelkedett, mint a konkrét tervekkel rendelkezőké. A lakossági várakozások még mindig jóval kevésbé derűlátók, mint voltak a válság előtt. A **GKI** szerint a tranzakciók száma tovább nőhet, de a dinamika a tavalyihoz képest lassul. A lakásárak is tovább emelkedhetnek, az ingatlanforgalmazók szerint 3-4%-kal, de népszerű környékeken ennél lényegesen gyorsabban.

A hazai üzleti **ingatlanpiac** tavaly egyértelműen elmozdult a mélypontról. Az egyes szegmensek egymástól különböző mértékben, de fejlődésnek indultak. A kedvező magyarországi árazás a közeljövőben aligha fogja semlegesíteni a jelentős országhockázatot, így friss külföldi tőke aligha fog beözönlenni, de a már itt lévő befektetők a korábbinál aktívabbak lehetnek, s egy-egy projekt erejéig újak is megjelenhetnek.

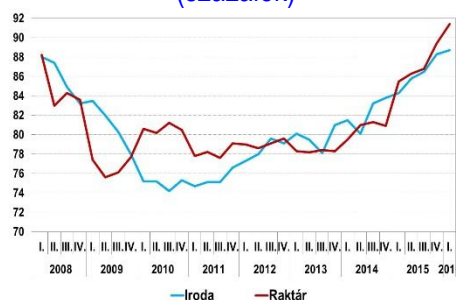
Az **irodapiac**on a bérbé adott terület az első negyedévben csaknem 30%-kal bővült az egy évvel korábbihoz képest. **Javult a kihasználtság** is, a budapesti agglomerációban található bérirodák körében ez a mutató 88,7%. A fejlesztési tervek magas arányú előzetes lekötéssel számolnak, igaz, ezt általában a finanszírozó bankok is megkövetelik. A bérleti díjak a következő időszakban egyes helyeken szerény mértékben (2-3%-kal) már elindulhatnak felfelé. A kiskereskedelmi

39. ábra
MGYOSZ-GKI ingatlanpiaci index,
2006-2016

Forrás: a **GKI** felmérései

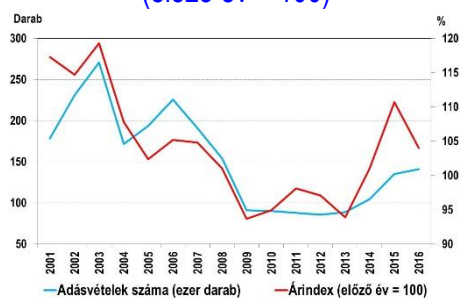
40. ábra
Kihasznátsági ráták, 2008-2015
(százalék)

Forrás: BIEF

41. ábra

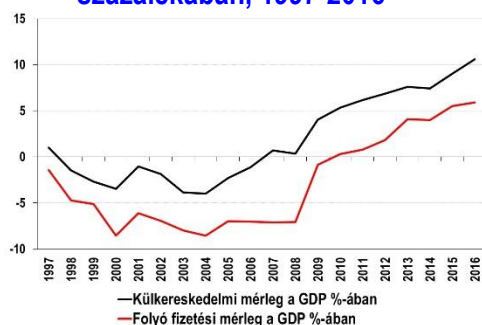
Lakásvásárlási tranzakciók és árindex, 2001-2016
(előző év = 100)

Forrás: GKI

42. ábra

A külkereskedelmi és a folyó fizetési mérleg egyenlege a GDP százalékában, 1997-2016

forgalom bővülése ellenére a túlfejlesztettség egyelőre keveseket ösztönzött új kapacitások létrehozására, üdítő kivétel az IKEA soroksári beruházása. A bérleti díjak a közeljövőben inkább csak a fővárosi agglomerációban emelkedhetnek. A **logisztikai ingatlanpiacon** is élénkül a kereslet, s ezzel párhuzamosan a kihasználtság emelkedik. A **GKI** felmérésének válaszadói szerint a fővárosi agglomerációban 85, a nyugati országrészben 90, a keleti régióban 72%-os a raktárak kihasználtsága. A fejlesztések leginkább EU-forrásokból valósulnak meg. Elsősorban vidéken, bár idén az MO közelében is kezdődött jelentős beruházás. A bérleti díjak a fővárosi agglomerációban és a nyugati országrészben idén növekedésnek indulhatnak.

7.5. Külkereskedelem

A magyar áru- és szolgáltatás-kivitel 2016-ban az importtal megegyező ütemben, az előző évinél (8,4%) lassabban (6%) bővül. A külkereskedelmi többlet jelentősen emelkedik, a cserearányok a tavalyi 0,8% után idén tovább javulnak. Az áruforgalmi egyenleg mintegy 1 milliárd euróval, 9 milliárdra, a szolgáltatási pedig 0,5 milliárd euróval, 5,5 milliárd euró fölé emelkedhet. Az árukivitel hajtóereje a járműipar, a szolgáltatásoké a turizmus, a szállítás és az „egyéb” tevékenységek (pl. call centerek).

A magyar áruexport volumene 2015-ben 7,9%-kal, importja 7,1%-kal bővült, a cserearányok 0,8%-kal javultak. **2016. I. negyedévben** az árukivitel volumene csak 3%-kal, behozatala viszont 6,2%-kal bővült, a **cserearányok** a nagyon alacsony olajár hatására 2,3%-kal javultak. Az év során az ipari növekedés érdemibbé válása hatására várhatóan a kivitel is 6% körülire gyorsul. A tavalyinál alacsonyabb ütem fő oka a termelést megalapozó beruházások visszafogottsága. A cserearányok a tavalyihoz hasonló mértékben, vagyis az első háromhavinál kevésbé javulnak az I. negyedévhez képest emelkedő világpiaci olajár hatására. Az áruforgalmi többlet a 2015. évi 8,1 milliárd euróról 2016-ban 9 milliárd euróra nő. A magyar kivitel **volumen- és dinamikhordozója** a gép- és járműipar, azon belül a közúti járműgyártás, fő felvevőpiaca az EU, azon belül Németország. A kivitel bővítésének leglényegesebb kockázata a kínai gazdasági növekedés ütemének a lassulása, ami a Magyarországon tevékenykedő multinacionális cégek kivitelét, illetve a nekik beszállító hazai vállalkozások értékesítését foghatja vissza. Kérdéses a Volkswagen-csoport növekedési képessége is.

A **szolgáltatások exportja** 2015-ben euróban 5,2%-kal, importja 5,4%-kal bővült, az aktívum 5,8 milliárd euró volt. Az idei első negyedévben viszont a kivitel volt 0,5 százalékponttal gyorsabb, s az 1,3 milliárd eurós aktívum valamivel nagyobb az egy évvel korábinál. Így **2016-ban az aktívum elérheti az 5,5 milliárd eurót** (a 2015. évi 5,1 milliárd euró után). A szolgáltatásexport mintegy negyedét-negyedét teszi ki a turizmus, a szállítás és az „egyéb” üzleti szolgáltatás (ide tartoznak a call centerek is). Az aktívum több mint fele a turizmusnak - ezen belül a belföldiek csökkenő kiutazási aktivitásának -, közel 40%-a pedig a szállítási szolgáltatásoknak köszönhető.

A forint euróval szembeni **fogyasztói árindex alapú reálárfolyama** 2015-ben 0,4%-kal, 2016-ban a **GKI** becslése szerint 1,1%-kal értékelődik le. Ennél valamivel nagyobb mértékű leértékelődés várható 2016-ban Csehországban, kisebb Lengyelországban és Szlovákiában. Ennek alapján Magyarország relatív költség-versenyképessége idén e két utóbbi országgal szemben valamelyest javul.

8. táblázat
Éves átlagos reál-átértékelődés a magyar gazdaságban, 2008-2016
(százalék)

	Forint/euró árfolyam- index	Magyar fogyasztói árindex	EU-27 fogyasztói árindex	Reál- leértékelődés
2008	100,0	6,1	3,7	-2,3
2009	111,7	4,2	1,0	8,3
2010	98,2	4,9	2,1	-4,4
2011	101,4	3,9	3,1	0,6
2012	103,7	5,7	2,6	0,6
2013	102,6	1,7	1,5	2,4
2014	104,0	-0,2	0,6	4,9
2015	100,3	-0,1	0,0	0,4
2016	101,6	0,8	0,3	1,1

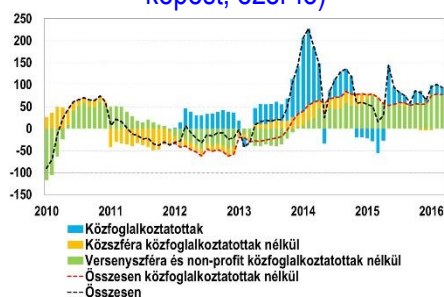
Megjegyzés: A negatív szám felértékelődést, a pozitív leértékelődést jelez.

Forrás: KSH, Eurostat, **GKI**

8. Foglalkoztatás

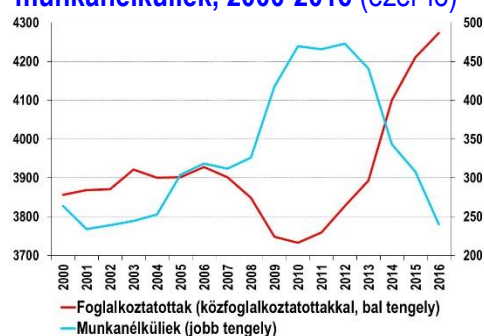
A foglalkoztatottak száma 2016-ban az előző évekhez képest lassabban, 1,5%-kal nőtt. A képzett munkaerő hiánya egyre nagyobb probléma, miközben többszáz ezer közfoglalkoztatott alig végez hasznos munkát. A közfoglalkoztatásra elkülönített keret tovább emelkedett. Az állami foglalkoztatás drasztikus szűkítésével kapcsolatos elképzelések a gyakorlatban csak lassítják a költségvetési szektorban dolgozók létszámnövekedését. Folytatódik a külföldi munkavállalás terjedése is. A munkanélküliségi ráta 2016-ban – statisztikailag – 5,8% körülire csökken.

43. ábra
**Alkalmazásban állók
 létszámváltozása, 2010-2016**
 (az előző év azonos időszakához
 képest, ezer fő)

Forrás: KSH

44. ábra
**Foglalkoztatottak és
 munkanélküliek, 2000-2016 (ezer fő)**

Forrás: KSH, GKI

A **foglalkoztatottak** száma 2016. I. negyedévében 3,5%-kal nőtt, gyorsabban az egy évvel korábbi 2%-nál). Az év első három hónapjában az ipari szektor 2,6%-os, a szolgáltatási ennél lényegesen gyorsabb, 3,9%-os létszámnövekedést mutatott (tavaly fordított volt a sorrend). **A leggyorsabb a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás ágazat 13,6%-os létszámbővülése(!)** - az I. negyedévében a közmunka jelentősen bővült az egy évvel korábbihoz képest – ami az ágazat további agresszív terjeszkedésére hívja fel a figyelmet. Kiemelkedő a mezőgazdaság 11,2%-os bővülése. Az ipar és az építőipar foglalkoztatási képessége átlagon aluli mértékben nőtt, míg néhány kisebb súlyú nemzetgazdasági ágazat – infokommunikáció, a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás, a pénzügyek, ingatlanügyletek, művészeti tevékenység - igen magas dinamikával járult hozzá a létszám növekedéséhez.

A legalább ötfős cégeknél és a költségvetési intézményeknél az év első három hónapjában összességében 3,4%-kal (közfoglalkoztatottak nélkül 2,8%-kal) nőtt az alkalmazottak száma az egy évvel korábbihoz képest, ami szintén jelentős ütemnövekedés az egy évvel korábbi 1,5%-hoz képest. Ezen belül a versenyszféra létszáma 3,5%-kal, a költségvetési szféráé 1,8%-kal, a nonprofité 14,1%-kal nőtt (ez utóbbi valószínűleg átszervezések és a közmunka miatt). A költségvetési szféra alkalmazottainak és foglalkoztatottainak létszám alakulásában mutatkozó jelentős eltérés a kisméretű magánvállalkozások gyors terjedésére utal.

A munkaerő felmérés szerinti **munkanélküliek** száma 2016. I. negyedévében 273 ezer főre csökkent, a munkanélküliségi ráta 6% volt (február-áprilisban már csak 5,8%). Ez jelentős, 75 ezer fős, 1,8 százalékpontos mérséklődés az egy évvel korábbihoz képest. A Nemzeti Munkaügyi Szolgálat nyilvántartása szerint 2016. április végén 338 ezer regisztrált álláskereső volt, ami 77 ezer fős, 18,5%-os visszaesés az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A munkanélküliség mérséklődéséhez az újonnan indított közmunkaprogramok is hozzájárultak.

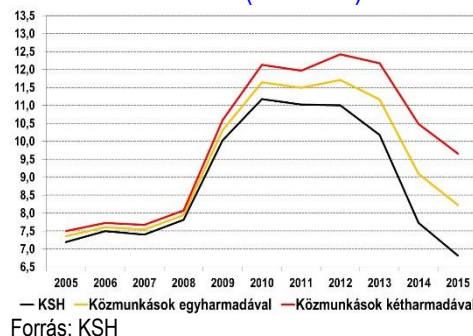
A **munkaerő-kínálatot** a demográfiai folyamatok és az oktatási rendszer determinálja. A foglalkoztatás arányának növekedését évek óta, így 2016-ban is segíti a nevezőben szereplő munkavállalási korú népesség fogyása a lakosság előregedése következtében. E tendenciát a nyugdíjkorhatár folyamatos emelése sem tudja ellensúlyozni. Kínálatbővítő szerepet tölt be a tankötelezettség korhatárának leszállítása és az államilag finanszírozott felsőoktatási keretszámok magasabb felvételi pontszám eléréséhez kötése; ez azonban a 15-24 éves korúak demográfiai okokból történő létszámcsökkenését számszerűen sem kompenzálja. Ráadásul az idősödő munkavállalók számának és arányának növekedése, valamint a nem megfelelően képzett fiatalok számának gyarapodása inkább a **munkaerő-piaci feszültségek további éleződéséhez** járul hozzá.

A **munkaerő-kereslet** 2016-ban az első negyedévinél várhatóan jóval szerényebben, **csak 1,5% körüli mértékben növekedhet** a gazdasági növekedés lassulása okozta késleltetett hatások nyomán. Az alkalmazottak száma a közfoglalkoztatottakkal együtt ugyancsak 1,5% körüli mértékben emelkedik, nélkülük csak 1,3%-kal. **A versenyszféra foglalkoztatási képességének javulása gyengül**, másik oldalról viszont a felkészült munkaerő sem áll rendelkezésre. A piaci foglalkoztatók alkalmazottaik egy részét továbbra is a színlelt részmunkaidős foglalkoztatásban, illetve a szürkefekete zónában tartják a munkaerőköltségeik csökkentése érdekében. Kereslet továbbra is főként a szakképzett, fiatalabb – olcsóbb bérű – munkavállalók iránt lesz.

Az egy foglalkoztatottra jutó GDP alapján mért **termelékenység továbbra is alig javul**, nemzetgazdasági szinten mindössze 0,5%-os javulás várható. Különösen riasztó az ipar és az építőipar évek óta tartó gyenge és továbbra sem javuló teljesítménye. Az alkalmazotti létszám figyelembevételével számított termelékenység nemzetgazdasági szinten kedvezőbb, 0,7%-os emelkedést mutat (mivel ez nem tartalmazza az alacsony termelékenységű legkisebb foglalkoztatók lehúzó hatását). A szintén alacsony hatékonysággal alkalmazott közmunkások nélküli érték 1%-os hatékonyság javulást valószínűsít.

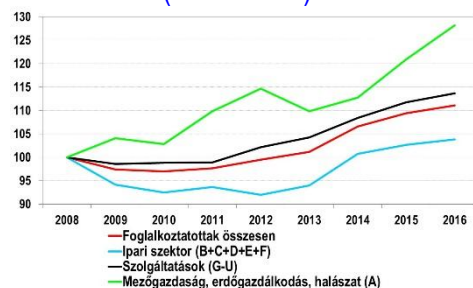
A **munkanélküliségi rátára** jellemző évközi ciklikusság 2013-tól megszűnt, negyedévről – negyedévre csökken a munkanélküliségi ráta. Ennek fő oka a közmunkába vontak számának emelkedése. A közmunka bármely okból történő visszautasítása a nyilvántartásból való törlést eredményez. Várhatóan 2016-ban is fennmarad a

45. ábra
Munkanélküliségi ráta a statisztikában és a valóságban, 2005-2015 (százalék)

Forrás: KSH

46. ábra
Foglalkoztatottak számának változása ágazatonként, 2008-2016 (2008 = 100)

Forrás: KSH, GKI

9. táblázat
Termelékenység, 2013-2016 (egy foglalkoztatottra jutó GDP, előző év = 100)

	2013	2014	2015	2016
Nemzetgazdaság összesen	100,3	98,5	100,2	100,5
Ipar	95,6	99,0	105,1	101,2
Építőipar	104,4	106,7	97,8	84,2
Mezőgazdaság	119,9	110,9	81,3	103,8

Forrás: KSH, GKI

10. táblázat
**A közfoglalkoztatásban résztvevők
 éves átlagos létszáma és az erre
 fordított eszközök mértéke,
 2011-2016**

Év	Ezer fő	Előző év=100%	Milliárd forint	Előző év=100%
2011	59	-	64	-
2012	91	154	120	180
2013	129	142	180	150
2014	183	142	230	128
2015	213	116	270	117
2016*	260	122	340	125

Forrás: www.kozfoglalkoztataskormany.hu, KSH

*Beclés

munkanélküliség leszorításának erőszakos tendenciája. Ennek következtében éves átlagban a munkanélküliségi ráta 5,8% körül alakulhat. A munkanélküliség kezelésének aktív eszközei leépültek, **a forrásokat szinte kizárólag a közmunka finanszírozására fordítják**. A közmunkával kapcsolatos feladatok teljes mértékben átkerültek a Belügyminisztériumba. A kormányzat ezzel azt deklarálja, hogy **a munkanélküliség mérséklését inkább rendészeti, semmint foglalkoztatáspolitikai kérdésként kezeli**.

A munkanélküliség területi különbségei 2016. I. első negyedévben 3,3-szeres eltérést mutatnak, ami jelentős növekedés az előző évi 2,4-szereshez képest, miközben a munkanélküliség országos szintje csökkent. A legkedvezőbb helyzetben továbbra is Nyugat-Dunántúl van 3,2%-os rátával, míg a legkedvezőtlenebb pozícióban Észak-Alföld 10,7%-kal. Az ország valamennyi régiójában csökkent a munkanélküliségi ráta, de a fejlettebbekben jobban, mint a fejletlenebben. Az ország legfejlettebb területein már csak súrlódásos munkanélküliség van (Nyugat- és Közép-Dunántúl, valamint a Közép-Magyarország), amit a határ menti Ausztria felé irányuló ingázás itt jobban segít, mint az ország keleti felében. Azonban a fejletlenebb területek egy részén – így Heves és Tolna megyében - a munkanélküliségi ráta már 5%-ra, sőt ez alá mérséklődött. Ez a jelenség arra világít rá, hogy **a piaci munkahelyteremtés sokkal eredményesebb**, mint a mesterséges beavatkozáson alapuló.

9. Pénzügyi szektor

Az idei első negyedév végén a vállalatok és a lakosság hitelállománya is kisebb volt az egy évvel korábnál, a lakosságé a 2015 végénél is. Javult a banki portfóliók minősége, s többek között a bankadó csökkenése következtében a szektor nyereségessége. Az önkormányzati szektor finanszírozásának „átirányítása” viszont ismét elszív a banki jövedelmekből. A hitelezés bővülését továbbra is elsősorban a kereslet hiánya akadályozza, de a vállalati szektorban idén már némi növekedés lehet. A bankszektor nagyobbik felének magyar tulajdonba kerülése, az átláthatatlanul változó állami és bankfelügyeleti szerepvállalás kockázati, illetve bizonytalansági tényező. A legnagyobb kockázat az MNB jogszerűtlen működése.

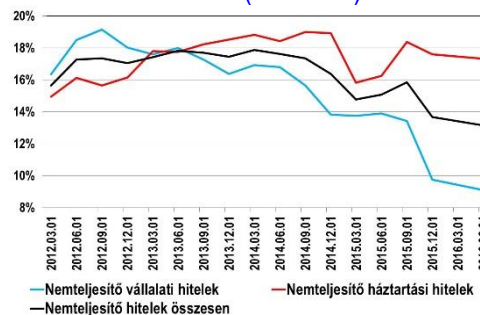
2016. I. negyedévben összességében 110 milliárd forinttal **emelkedett a vállalati hitelállomány az előző negyedévhez** képest. A mikro-, és közepes vállalatok hitelállománya csökkent, míg a kisvállalati és nagyvállalati emelkedett. A kisvállalati hitelnövekményt a beruházási hitelek stagnálása és a folyószámlahitelek emelkedése jellemzi. Ez a likviditási gondok erősödésén keresztül romló hitelportfólióra is utalhat. A **lakosság** hitelállománya viszont az **év végihez** viszonyítva 60 milliárd forinttal **csökkent. Az egy évvel korábnál a vállalati és lakossági hitelállomány is kisebb volt.**

Az **NHP** második szakaszában kötött szerződések alapján idén 180 milliárd forintnyi forrást hiteleznek ki, az NHP harmadik szakaszában pedig a jegybank további 600 milliárd forintnyi forrást szeretne kihelyezni. (Ez utóbbit június elején 100 milliárd forinttal emelték.) Ez annyiban meglepő, hogy az MNB tavaly óta a konstrukció kivezetését kommunikálja. A piaci hitelezés élénkítésének jelenleg deklarált fő eszköze a jegybank által meghirdetett **Piaci Hitelprogram**, s ennek keretében a hitelezési aktivitáshoz kötött kamatcsere ügylet. Az eddig meghirdetett tenderek során a résztvevő bankok 180 milliárd forintnyi hitelállomány bővülést vállaltak 2016-ra. Az összesen **több mint 1000 milliárd forintnyi tervezett hitelállomány-növekedés kedvező a kkv-szektor számára.** A kisvállalati hitelállomány idén várhatóan 5%-kal bővül, miközben stagnálás, csekély mérséklődés várható a közép- és nagyvállalati hitelek állományában.

A nemteljesítő hitelek arányának 2015 végén tapasztalható jelentős csökkenése az idei első negyedévben folytatódott (0,5 százalékponttal), ami **javította a bankok portfólióját és jövedelmezőségét.** Ugyancsak kedvezően alakult a nem késedelmes vállalati hitelek aránya, amely 1 százalékponttal, 87,7%-ra emelkedett. A nemteljesítő lakossági hitelállomány aránya is mérséklődött (0,3 százalékponttal). A nem késedelmes lakossági hitelek aránya azonban 0,5 százalékponttal csökkent (71,6%-ra), vagyis a 90 nap alatti késedelembe esetteké emelkedett.

47. ábra

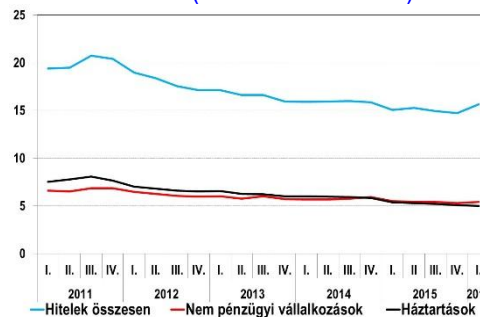
Nemteljesítő hitelek aránya, 2012-2016 (százalék)

Forrás: MNB, GKI

48. ábra

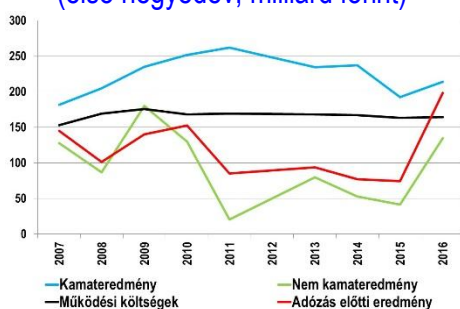
Hitelállományok negyedévenként, 2011-2016 (ezer milliárd forint)

Forrás: MNB, GKI

49. ábra

Hitelintézetek fő eredmény- kategóriái, 2007-2016 (első negyedév, milliárd forint)

A jegybank márciusban néhány hónapos szünet után **folytatta a monetáris lazítást**, s három lépésben 0,9%-ra csökkentette az alapkamatot. Ennek deklarált fő célja a hitelezési aktivitás fokozása, így a gazdasági növekedés támogatása. Az intézkedések azonban elsősorban tüneti jellegűek, mivel nem terjednek ki a valódi, a magyar modellből adódó okokra. **A hitelpiaci inaktivitás ugyanis elsősorban a jelentős bizonytalanságból fakadó elégtelen hitelkereslet következménye.**

Az MNB korábbi programjai során **jelentős kamatkockázatot vállalt** mérlegében, s a csökkenő kamatok révén jelentős eredményt ért el. A nemzetközi összehasonlításban is alacsonyra vált kamatok hatására az elmúlt időszakban a forint leértékelődése erőteljes volt, ami a devizatartalékon keresztül ugyancsak **jelentős eredményt biztosított** az MNB-nek. Azzal, hogy az MNB ezt nem a költségvetésbe fizette be, illetve nem tartálékolta, hanem alapítványokon keresztül **kvázi-fiskális** tevékenységbe kezdett, illetve az **államháztartás finanszírozására** fordította, **széleskörű kritikát** váltott ki, **többek között az EKB részéről is**. Mindez **komoly politikai kockázatot** jelent, mely növekvő finanszírozási költséget is eredményezhet.

A **bankadó kivezetése** az EBRD-val kötött megállapodás szerint halad. A 2016. évi bankadó nem haladhatja meg a 2015-ben beszedett adó 45%-át. Így a bankoknak idén összességében a tavalyinál mintegy 80 milliárd forinttal kevesebb, kb. 65 milliárd forint bankadót kell befizetniük, ami jelentősen javíthatja jövedelmezőségüket. Már a bankrendszer **első negyedéves eredménye is kimagasló** volt a korábbi évekhez képest. Mivel a csökkenő kamatkörnyezetben a hozamgörbe rövid oldala jobban csökken, így nő a kamateredmény. Az első negyedév osztalékból származó bevétele az alacsony kamatkörnyezet miatt előtérbe került kockázatos értékpapírokba való befektetés miatt is kiemelkedő. Ehhez hasonló nemkamat-eredmény 2009-ben volt utoljára. A kedvező eredményhez hozzájárul az is, hogy 2008 óta nominálisan lényegében változatlan maradt a bankrendszer működési költsége (többek között a létszámcsökkentések következtében). Ugyanakkor idén már várhatóan emelkedik a pénzügyintézetekben **foglalkoztatottak** száma, különösen az állami tulajdonba került pénzügyintézeteknél.

Az MNB által létrehozott eszközközkezelő, a **MARK Zrt.** piaci alapon kívánja megtisztítani a banki mérlegeket, amit piaci szereplők jelenleg nem tudnak, vagy nem kívánnak megtenni. A szervezet az Európai Bizottság értékelése szerint sem fog tiltott állami támogatást adni a bankoknak.

Egyelőre a banki fogadtatás vegyes, s az MNB illetve alapítványai tevékenységeit körülölgő **aggodalmak** a kivásárolt vagyontárgyak további sorsára is kiterjednek.

Az **állam** által megvásárolt MKB-nak, Budapest Banknak és az FHB körül kialakított takarékszövetkezeti rendszernek következtében a magyar bankrendszer fele a kormány céljának megfelelően magyar tulajdonba került. Ennek révén - papíron - csökken a külföldi kitétség, noha nehéz helyzetben a **magyar tulajdonú bankok is természetes érdekeiknek megfelelően viselkednének**, vagyis például devizára válthatják, majd kivihetik forintjukat. Ráadásul magyar tulajdonosok esetén jelentősen **megnő a tőkeszegénység, a likviditási problémák kialakulásának kockázata**. A magyar törvényhozás, az államigazgatás és a bankfelügyeleti rendszer az FHB által vezényelt „takarékszövetkezeti integráció” kapcsán érezhetően különböző érdekcsoportoknak megfelelően előbb segítette, majd legújabbban akadályozza a pénzügyi csoport működését, ami **bizonytalanságot** visz a rendszerbe, s tovább erodálja a közbizalmat.

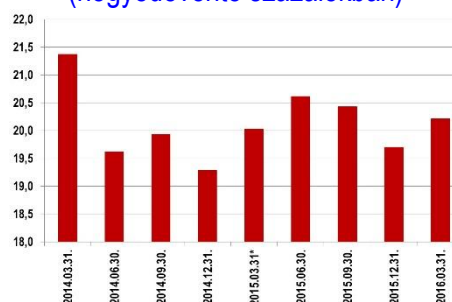
A **bankrendszer likviditása és tőke-megfelelési mutatója kimagaslóan jó**, hiszen a tavalyi év végi csekély visszaesés után ismét 20% fölé emelkedett a teljes tőke-megfelelési mutató.

A **BÉT** fő tulajdonosa tavaly – nemzetközileg szokatlan módon – **az MNB lett**. A döntést az EKB is vitatja, elsősorban monetáris finanszírozást látva az ügyletben. **Elvileg is kérdéses**, hogy helyes-e a monetáris politika, a pénzügyi felügyelet és a tőzsde tulajdonlásának egy szervezetbe szervezése. Az MNB a **tőzsde fellendítése érdekében** új bevezetéseket tervez, s a forgalom megugrására számít. A kormány is segíteni kívánja az új bevezetéseket. Mindennek megvalósulása **felettébb kérdéses**, mivel az eddigi kísérletek csak mérsékelt eredményt hoztak. A következő két-három évben a **GKI** sem vár áttörés. **Alig van erre alkalmas magyar közép vállalkozás, emellett a magyar szabályozói környezet nem kedvez a bevezetéseknél, a gazdasági környezet (0%-os hitelek megjelenése) miatt pedig a cégeknek nincs is szüksége a tőzsdei forrásbevonásra.** Leginkább a Jeremie programok keretében tőkét kapott társaságok debütálására van esély.

A **tőzsdei árfolyamok** 2015-ben jelentősen emelkedtek. A BUX záró értéke 44%-os növekedést mutatott a 2014 év végéhez képest. Az index 2016. június elején 2015 végéhez képest 13%-os pluszt mutatott, ami jóval nagyobb, mint az állampapírok hozamszintje. **A BUX értéke a 2008 eleji szintre emelkedett.**

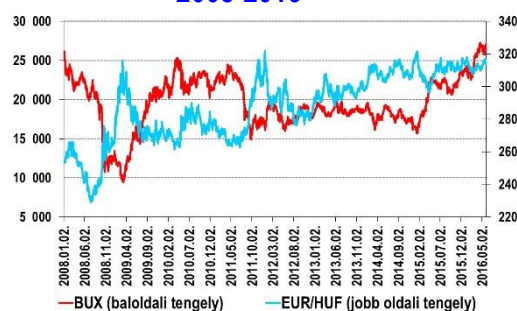
50. ábra

A hazai bankrendszer teljes tőke-megfelelési mutatója, 2014-2016
(negyedévente százalékban)

51. ábra

BUX és euró/forint árfolyam, 2008-2016

Forrás: MNB, BÉT

10. Államháztartás, államadósság

Bár a költségvetés bevételeinek és egyensúlyának alakulása az idei első öt hónapban kiváló, a 2016-ra tervezett, 1,9%-os GDP-arányos deficit elérése bizonytalan, mivel a kormányzat részben kényszerből, részben a választásokra való felkészülés jegyében a várható bevételi többletnél erőteljesebben növeli kiadásait. A GKI 2,3%-os hiányra számít. A konvergencia-program 2016 végére a GDP-arányos államadósság 75,3%-ról 74,5%-ra való csökkenését irányozza elő. A GKI csak szimbolikus csökkenésre, 75% körüli év végi értékre számít, mivel a kiadások növekedése és az új EU-pályázatok gyorsított beindításához szükséges költségvetési megelőlegezés miatt a finanszírozási igény nagyon magas lesz.

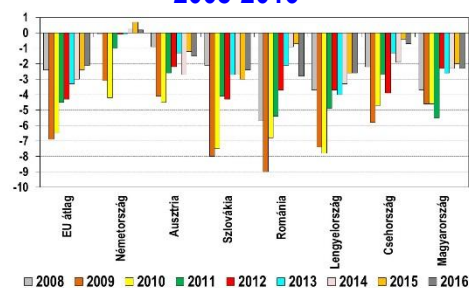
2015-ben az államháztartási hiány a GDP 2%-a volt, az államadósság pedig 0,9 százalékponttal, 75,3%-ra csökkent (a korábban megszokotthoz hasonló „műveletek”, például a költségvetési tartalék átmeneti lesoványítása révén). Az **Eurostat** azonban az erről szóló KSH-jelentést **korlátozó záradékkal látta el** – ilyenre Magyarország esetében még soha nem került sor – mivel megítélésük szerint az Eximbankot az államháztartás részének kellene tekinteni. Ez visszamenőlegesen, évről évre folyamatosan növekvő mértékben, a Portfolio.hu számításai szerint 2015-re mintegy 2 százalékponttal megemelné az államadósság GDP-hez viszonyított szintjét. Évente néhány tizedszázalék-ponttal kisebb lenne az eddigi és jövőbeli javulás mértéke is. A KSH nem ért egyet az Eurostat álláspontjával, a vita elhúzódhat. Az Európai Bizottság pedig arra hívta fel a figyelmet, hogy a 2017-re tervezett deficit **nem felel meg** a középtávra tervezett hiány követelményeinek (ennek azonban nincs szankciója).

2016 első öt hónapjában az államháztartás pénzforgalmi hiánya kivételesen alacsony, mindössze 13,2 milliárd forint volt. A keresetek és a vásárolt fogyasztás gyors növekedése hatására dinamikusan emelkedtek az ezekhez kötődő adó- és járulékbévételek. Kiugró a társági adó emelkedése, ami a **növekedési adóhitel** bevezetésének következménye. Az NGM közleménye szerint több mint 70 cég két év alatt mintegy 542 milliárd forint adóra kíván speciális halasztást igénybe venni. Ez az évi 270 milliárd forint körüli összeg azonban szinte teljes egészében a General Electric-hez kötődik. Ha azonban ez – amint az feltételezhető - nem itteni tevékenysége révén keletkezett adóalapjából származik, az az EU szabályai szerint tiltott állami támogatásnak minősül, s e címen Magyarországtól kártérítés követelhető.

Az április végén elkészült, 2016. évi konvergencia-program szerint a 2016. évi államháztartási bevételek várhatóan a GDP 2,3%-ával, a kiadások a GDP 2,2%-ával

52. ábra

EU-tagországok államháztartási egyenlege a GDP százalékában, 2008-2016

Forrás: Európai Bizottság, GKI

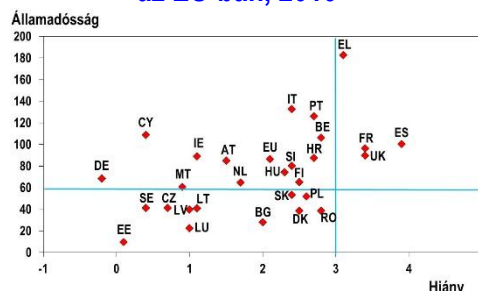
fogják meghaladni az előirányzottat. Ezek **nagyobb arányú eltérést jelentenek, mint az eredetileg tervezett 2%-os** (a konvergencia-programban 1,9%-ra csökkentett) **államháztartási hiány**, ami nem támasztja alá a korai költségvetés-készítés kiszámíthatóság növelésével való indokolását.

Az I. negyedévi adatok alapján a **GKI** 2,3%-ról 2%-ra csökkentette 2016. évi növekedési előrejelzését, miközben a kormány kitar 2,5%-os prognózisa mellett. Ez a lassuló ütem azonban **nem hat negatívan az államháztartás bevételeire**. Sőt, mivel a **GKI** a korábban gondoltnál gyorsabb bérfolyamlásra (4,5% helyett 6%) és fogyasztásra (3% helyett 4%) számít, a bevételek a korábban gondoltnál magasabbak lehetnek.

A számszerűen kedvező év eleji adatok alapján júniusban a kormány **módosította a 2016. évi költségvetést**, mintegy 500 milliárd forintot osztva szét. Ekkora idei többletbevételre a **GKI** számításai szerint is számítani lehet. A bejelentett többletkiadások megoszlanak a „tűzoltó” beavatkozás, a keresletélénkítés és a választási felkészülés között. Például az oktatásra fordított több mint 100 milliárd forint nagy része elengedhetetlen a KLIK tartozásainak rendezéséhez. 50-50 milliárd forintot fordítanak az építőipar fellendítése érdekében otthonteremtésre (pl. a csok-ra), valamint a „Modern Városok Program”-ra. (Ez utóbbi gyakorlatilag a miniszterelnök személyes, részben propagandisztikus megállapodásokat finanszírozó kerete.) Mintegy 70 milliárd forint jut útfelújításra, 10-10 milliárd terrorelhárításra, sportra és egyes önkormányzatoknak. 30 milliárd forinttal növekednek a tartalékok is.

A 2016. évi költségvetés módosításának érdekessége, hogy részben már hónapokkal korábban bejelentett változásokat tartalmaz (otthonteremtés, KLIK adósságrendezése), ugyanakkor csak a módosítás betervezése után hirdették meg a jelentős költségvetési kihatásokkal járó egészségügyi béremelést. Az összehangolatlanságot jelzi az is, hogy a 2017. évi költségvetés egyes előirányzatai **kisebbségek voltak** a 2016. évi megemelt előirányzatnál, amit ismeretlen tartalmú belső átrendezésekkel korrigáltak. Ez a rögtönzéseken alapuló, **áttekinthetetlen költségvetési tervezés nem törvényellenes, hiszen a tavasszal elfogadott törvény szerint parlamenti döntés nélkül, pusztán rendelettel is lehet új kötelezettségvállalásról dönteni valamilyen költségvetési előirányzat terhére. Minden más szempontból azonban felettébb vitatható.**

53. ábra
Államháztartási hiány és államadósság a GDP százalékában az EU-ban, 2016

Forrás: Európai Bizottság

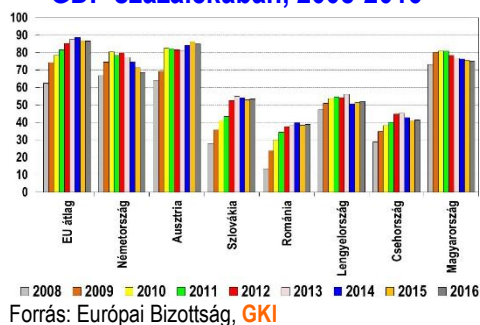
11. táblázat
Fontosabb adóbevételek, 2016 (milliárd forint)

Bevételek	Előirányzat	2016. IV. hó		GKI prognózisa
		Tény	Előirányzat százalékában	
Központi költségvetés	10185	3183	31,3	10700
Áfa	3352	923	27,5	3400
Jövedéki adó	952	295	30,9	1050
Szja	1658	571	34,4	1900

Forrás: NGM, **GKI**

54. ábra

EU-tagországok államadóssága a GDP százalékában, 2008-2016

Miközben az államháztartási folyamatok átláthatósága és megalapozottsága romlik, a 2017. évi költségvetés számai arról tanúskodnak, hogy **negatív fordulat** ment végbe az eddigi folyamatos csökkentési törekvéssel szemben. A 2017-re előirányzott államháztartási deficit ugyanis a GDP 2,4%-a, vagyis lényegesen, **0,7 százalékponttal magasabb** a 2015. évi konvergencia-programban és a 2016. évi költségvetésben várt 1,7%-nál. Ez a gazdaságpolitikai hangsúlyváltás minden bizonnyal az **idei folyamatok során is éreztetni** fogja hatását, így a jelenlegi (megemelt) előirányzatoknál is magasabb kiadásokra kerülhet sor. Egyes területeken – például a kórházak ismételten újratermelődő adósságállománya miatt – kényszerű beavatkozásokra is sor kerülhet. Szinte kizárt, hogy az Európai Bizottság ajánlása ellenére – eszerint a középtávú hiánycélnál várhatóan magasabb idei **strukturális deficit** miatt mintegy 100 milliárd forintos kiigazításra lenne szükség – a kormány ne a lazítás irányába mozduljon el; mivel emiatt egyelőre semmiféle retorziótól nem kell tartania, a választási logika pedig ezt igényli. Így a **GKI** GDP-arányosan a korábban tervezett 2%-ról 1,9%-ra csökkentett hiánynál magasabb, **2,3% körüli deficitre** számít.

Bár a 2016. évi költségvetés módosítása nem érintette a pénzforgalmi hiányt – az maradt 761,6 milliárd forint -, a kormányzati szektor pénzügyi helyzetét ismertető (un. EDP-) jelentésben a központi költségvetés hivatalos hiánya (finanszírozási igénye) 1110,7 milliárd forint. A **mintegy 300 milliárd forintos különbséget** feltehetőleg az magyarázza, hogy az **utóbbi tartalmazza az EU-támogatások tavalyról áthúzódó befolyásának és azok idei költségvetési megelőlegezésének különbségét**. Ezek az összegek az európai módszertan (ESA) szerint nem érintik a hiányt, de finanszírozást igényelnek, s ezzel növelik az államadósságot. A 300 milliárd forint megalapozottságát nehéz megítélni, de nem irreális szám. Ugyanakkor ez, valamint a **GKI** által várt magasabb hiány és kisebb GDP azt valószínűsíti, hogy az **államadósság** 2016 végére is **csak szimbolikusan**, mintegy 0,3% százalékponttal, 75%-ra csökkenhet a múlt év végéhez képest (miközben az év szinte összes többi napján magasabb lesz annál).

11. Infláció, kamat, árfolyam

Az év során az infláció enyhén gyorsul, éves átlagban 0,8%-os áremelkedés várható. A 0,9%-os alapkamat az év során aligha változik, éves átlagban 315 forintos euró valószínű. A Brexit növeli a pénzüpiacok bizonytalanságát.

Az év első öt hónapjában a **fogyasztói árak átlagosan 0,2%-kal** emelkedtek. Májusban az egy évvel korábbihoz képest 0,2%-kal csökkent, áprilishoz viszonyítva pedig 0,3%-kal emelkedett az árszínvonal. Az év eddigi részében a leggyorsabban, 2,6%-kal az élvezeti cikkek ára nőtt (az adóemelések következtében), ezt a tartós fogyasztási cikkek – részben a forint gyengülését tükrözve -, valamint a versenynek legkevésbé kitett szolgáltatások követik, egyaránt 1,4%-kal. A legújabb rezsicsökkentés a személyszállítási és a kéményseprési díjakat célozza meg, ezek súlya azonban a fogyasztói kosárban jelentéktelen, miközben veszteségessé válásuk súlyos zavarokkal fenyeget. Közel 1%-kal emelkedett az élelmiszerek ára – ezen belül a sertéshús ára az áfa csökkentése következtében csökkent -, s lényegében nem változott a háztartási energiáért és ruházati cikkekért fizetendő összeg. Ugyanakkor 3,8%-kal csökkent az üzemanyagok és egyéb cikkek ára. Az inflációra nagyon jelentős hatást gyakorol az energiahordozók világgpiaci ára. **A háztartási energia hazai árára azonban az elmúlt év nagy árzuhanása az EU-tól eltérően a már nem gyakorolt hatást.** Ennek oka a korábbi rezsicsökkentés és az állami árszabályozás. Az olajár változása viszont azonnal megjelenik az üzemanyagok árában, így az olaj világgpiaci árának elmúlt hetekben bekövetkezett jelentős emelkedése következtében a benzin májusi átlagára 8%-kal magasabb volt a márciusinál.

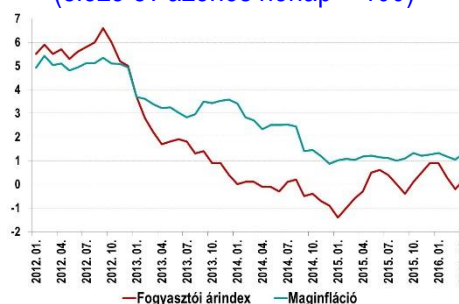
A májusi árszínvonal-csökkenés ellenére **sincs szó deflációs nyomásról**, mivel a lakosság kereslete kifejezetten gyorsan bővül, s a maginfláció és az inflációs várakozások pozitívak. Költség és keresleti oldalról is inflációs hatású a bérfiáramlás növekedése. Az első negyedévben a versenyszektorban több mint 5%-kal, a költségvetési szférában közel 8%-kal emelkedtek a bruttó keresetek, ami a reálkeresetek csaknem 7,5%-os emelkedését eredményezte. **Éves átlagban 0,8%-os, az év végén 1,5%-os áremelkedés várható.**

A jegybank márciusban **újabb kamatcsökkentési ciklust indított** és három lépésben, 15 bázispontos vágásokkal **0,9%-ra csökkentette** az alapkamatot, ez várhatóan **legalább az év végéig változatlan** marad. A Monetáris Tanács a lazítás más unortodox lehetőségeit is alkalmazta, hiszen a kamatfolyosó felső korlátja és az

12. táblázat
Árucsoportok inflációs mutatói, 2013-2016 (előző év = 100)

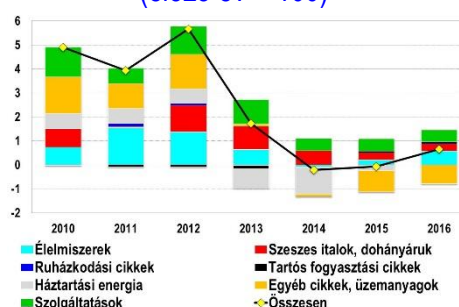
	2013	2014	2015	2016
Élelmiszerek	102,8	99,6	100,9	102,3
Szeszes italok, dohányárúk	110,9	106,2	103	103
Ruházkodási cikkek	99,6	99,3	100	101
Tartós fogyasztási cikkek	98,1	99,5	100,8	100,5
Háztartási energia	91,5	88,3	97	100
Egyéb cikkek, üzemanyagok	100,5	99,5	95,5	96
Szolgáltatások	103,6	101,8	101,9	102
Összesen	101,7	99,8	100	100,8

55. ábra
Infláció és maginfláció, 2012-2016 (előző év azonos hónap = 100)

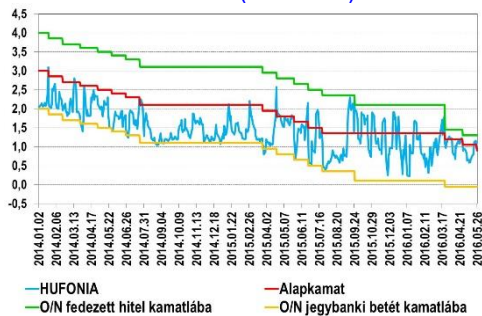
Forrás: KSH, GKI

56. ábra
Az infláció szerkezete, 2010-2016 (előző év = 100)

Forrás: KSH, GKI

57. ábra
**Kamatfolyosó, alapkamat, bankközi
 kamatok Magyarországon,
 2014-2016 (százalék)**

alapkamat közötti különbség jelentősen szűkült, az alsó korlát pedig negatív tartományba került. Ennek hatására 2016-ban a forint gyengülése, **315 forintos éves átlagos euró-árfolyam** várható. **A jegybank – bár hivatalosan nincs árfolyamcélja – a gyakorlatban továbbra is a forint gyengítésére törekszik, mivel ez folyamatos nyereséget jelent a számára.** (Közgazdasági szempontból ilyen külgazdasági többlet mellett a forint gyengítése értelmetlen.) Ez a nyereség az alapítványok finanszírozásán kívül a jövőben már tartalékolási célokat is szolgálhat, hiszen a korábbi jegybanki programok jelentős kamatkockázattal jártak, ami egy majdani kamatemelési ciklusban veszteséget fog okozni. A Fed idén várhatóan legalább egyszer kamatot fog emelni – ez gyengítheti a forintot -, e folyamat ellen azonban bizonyos mértékig védőhálóat nyújt az európai kötvénypásztrolási program megindítása.

A továbbra is alacsony, de várhatóan mégiscsak gyorsuló infláció 2016-ban **csökkenő reálkamatot** okoz. A vállalati és a háztartási betétek átlagos kamata felett – amely a tranzakciós költségek levonása esetén már nulla körüli, sőt negatív - 250 bázispont kamatelőnye van a hosszú lejáratú magyar állampapíroknak.

12. Külső egyensúly

Magyarország folyó fizetési és tőkemérlege 2009 óta évről évre szinte folyamatosan növekvő többletet mutat, ami 2015-ben elérte a 9,5 milliárd eurót. Ez idén a folyó fizetési mérleg jelentősen növekvő aktívuma ellenére – az EU-támogatások visszaesése következtében – 8 milliárd euróra csökken. Az elmúlt hét évben a magyarországi tőkeállomány a bankszektor kényszerű feltőkésítésén kívül a nemzetközi mozgások eredőjeként nem változott, ami a hazai befektetési környezet kemény kritikája. A külföldi működőtőke helyébe az EU-támogatások léptek. 2015-ben a nettó FDI mintegy 0,2 milliárd euró kivonást mutatott, e tendenciában idén nem várható fordulat. A régió más országai az EU-támogatásokkal nem helyettesítették, hanem kiegészítették a külföldi működőtőkét.

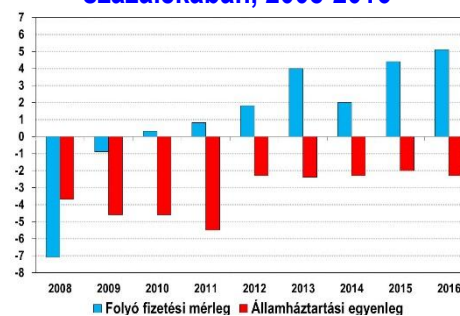
Az **árak és szolgáltatások** külkereskedelmének aktívuma a 2015. évi 9,3 milliárd euróról 2016-ban 10,7 milliárd euróra nő. A **jövedelmek** ki- és beáramlásának passzívuma a 2015. évi 4,6 milliárd euró után 2016-ban 5 milliárd euró lesz. A **folyó fizetési mérleg** aktívuma a bővülő áru- és szolgáltatási mérlegtöbblet és a kismértékben növekvő jövedelem-kivonás nyomán a 2015. évi 4,7 milliárd euróról 2016-ban 5,7 milliárd euróra nő.

A mérséklődő nemzetközi kamatláb miatt a külföldi befektetőknek fizetett **kamat** 2013 és 2015 között a GDP 1,5%-ával csökkent. Növekedett a külföldön dolgozók **hazautalt** jövedelme is, ugyanakkor mindezt meghaladta a **befektetéseken realizált jövedelmek** negatív egyenlege. (Az, hogy a külföldiek által Magyarországon realizált profit magasabb a magyar tőkeexporton elértnél az eltérő nagyságrendek következtében természetes, a probléma annak hazautalásában van, ami csökkenti a magyarországi tőkeállományt.) A fejlesztési célú nettó **EU-támogatások** az előző európai uniós költségvetési periódus végéhez közeledve 2015-ben 4,7 milliárd eurót tettek ki, ami történelmi csúcs. Összegük az előző programozási periódus kifutásával 2016-ban – amikor a visszatartott támogatások beérkezésén kívül már csak a 2014 és 2020 közötti időszak EU-támogatásaira lehet számítani – várhatóan 2,3 milliárd euróra esik vissza. Így a külső finanszírozási képesség a 2015. évi 8,7 milliárd euróról 2016-ban 7,2 milliárd euróra csökken.

Más megközelítésben: az **alacsony költségvetési hiány mellett a magánszektor magas** (részben euróban hazautalt) **megtakarítása és az EU-transzferek beáramlása magyarázza a közép- és kelet-európai összehasonlításban kiemelkedő külső finanszírozási képességet**. (A magánszektor magas megtakarításán belül a lakosságé kedvező, az üzleti szféráé kedvezőtlen jelenség.) Magyarország az elmúlt európai költségvetési időszakban a GNI arányában az európai uniós támogatások egyik leginkább kedvezményezett országa

58. ábra

Folyó fizetési mérleg és az államháztartás egyenlege a GDP százalékában, 2008-2016

Forrás: KSH, MNB, GKI

volt, az elmúlt közel egy évtizedben összesen mintegy 30 milliárd euró, éves átlagban a GDP mintegy 4%-a érkezett be.

2015-ben a működőtőke-áramlás egyenlege **0,2 milliárd euró kiáramlás** volt. Ebben a legfontosabb szerepet a Magyarországon befektető külföldiek és a magyar tőkeexportőrök tőke kivonása illetve tőkeexportja játszotta. **A nettó külföldi működőtőke-kiáramlás beruházási szempontból is aggasztó**, ráadásul a továbbra sem kiszámítható üzleti környezet nem is valószínűsít fordulatot.

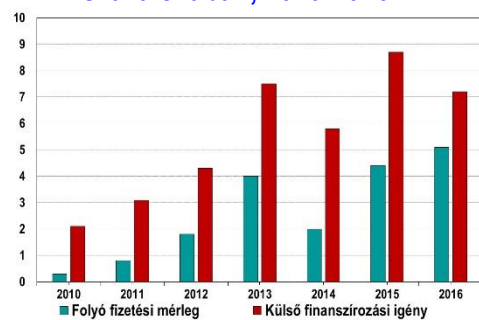
Magyarország **nettó külföldi adósságállománya** (közvetlen befektetések cégen belüli hitelek nélkül) 2015. december végén 26,6 milliárd euró (az utolsó négy negyedéves GDP arányában 24,7%, a lengyel értékhez hasonló) volt, 7,4 milliárd euróval kevesebb, mint egy évvel korábban. A csökkenés oroszánrésze (6,3 milliárd euró) a magánszférára, azon belül is a bankszektor külső adósságának visszafizetésére jutott, de az államháztartás külső adóssága is csökkent. Így 2015. december végén a nettó külső adósság közel egyenlő mértékben oszlott meg az állam és a magánszféra között.

A nettó adósságon belül a **nettó rövid lejáratú adósság** 2015. december végén 21 milliárd euró volt, 2,8 milliárd euróval kevesebb, mint az előző negyedév végén. Ehhez a szabályozás változása is hozzájárult, 2016 januárjában ugyanis bevezették a devizaegyensúlyi mutatót és szigorították a deviza-megfelelési mutatót. Mindez a bankokat rövidlejáratú külső adósságuk csökkentésére ösztönözte. Az ország külföldi nettó adósságának 80%-a rövidlejáratú.

Az MNB **devizatartaléka** a 2014 végi 34,6 milliárd euróról a 2016. április 30-i állapot szerint 26,4 milliárd euróra csökkent, ami döntően a devizaalapú lakossági hitelek forintosításához kapcsolódó banki lehívásokra volt visszavezethető. (Az MNB mintegy 8 milliárd eurót bocsátott a kereskedelmi bankok rendelkezésére a devizaalapú hitelek forintosításához, ami mind az eladósodást, mind a devizatartalékot mérsékli. Ez a folyamat azonban több év alatt, a devizahitel-lejáratoknak megfelelő ütemezésben megy végbe.) A tartalékok mérséklését elsősorban a rövid lejáratú külső adósság csökkenése tette lehetővé.

Magyarország **bruttó külső (re)finanszírozási szükséglete** elsősorban a rövid lejáratú külső adósság visszaesése és a külső finanszírozási képesség erősödése nyomán a 2014. évi 22 milliárd euróról 2015-ben 13 milliárd euróra (a GDP 12%-ára) csökkent. Ennek

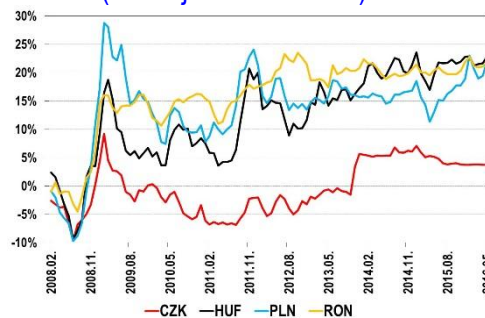
59. ábra
Folyó fizetési mérleg egyenlege és a külső finanszírozási igény a GDP százalékában, 2010-2016

Forrás: MNB, GKI

biztonságos és viszonylag kedvező kondíciójú biztosításához elengedhetetlen a külföldi pénzügyi befektetói bizalom fenntartása. Idén májusban a **Fitch Ratings** felminősítette Magyarországot és a három nagy hitelminősítő intézet közül elsőként tette Magyarországot befektetésre ajánlott kategóriába. (Igaz, annak csak legaljára, a régióban alacsonynak számító szintre.) Ezzel Magyarország beérte Namíbiát. Az **S&P** a kiszámíthatatlan gazdaságpolitika miatt nem tervez felminősítést. A **Moody's** döntése a vártnál szerényebb idei növekedés, a lazább jövő évi költségvetés, valamint az MNB körüli botrányok miatt is bizonytalan. A felminősítés hatása akkor jelentkezne teljes súllyal, ha a három hitelminősítő közül legalább kettő befektetésre ajánlaná a magyar adósságot. Ennek bekövetkezése a viszonylag alacsony CDS-felárra csak kevésbé hatna, de olyan intézmények - kisebb nyugdíjalapok és befektetőházak - is vásárolhatnának magyar állampapírt, amelyek belső szabályzata ezt eddig tiltotta. A hitelminősítés javulása a magyar részvények árfolyamára és esetleg egyes külföldi beruházási döntésekre hathat kedvezően, s esetleg minimálisan csökkentheti a finanszírozási költségeket is.

60. ábra
Régiós devizák leértékelődése az euróhoz képest, 2008-2016
(2008. január 2. = 100)

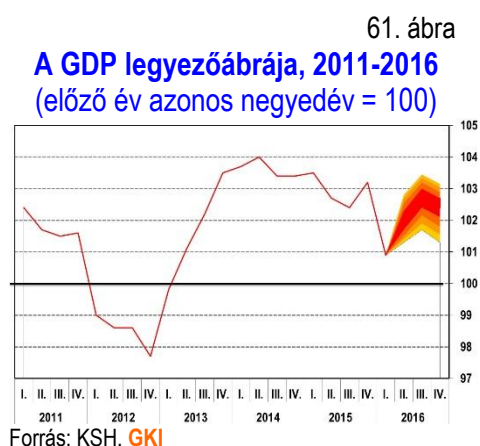

Forrás: ECB, GKI

13. Az előrejelzés kockázatai

Az első negyedévi adatok alapján a GKI márciushoz képest 2,3%-ról 2%-ra csökkentette növekedési előrejelzését, de az ennél is alacsonyabb ütemnek sokkal nagyobb a valószínűsége, mint a magasabbnak. Nem változott viszont a GKI 0,8%-os inflációs előrejelzése, itt is az alacsonyabb értéknek van valamivel nagyobb valószínűsége, mint a magasabbnak.

A GDP **termelési oldalán a mezőgazdaság** a korábban gondoltnál sokkal gyorsabb növekedésre lehet képes, mivel nemcsak a bázis alacsony, de eddig az időjárás is kedvező volt. A most prognosztizált 10%-nál azért nem valószínű gyorsabb fejlődés. Az **ipar** termelése áprilisban már meglódult, ha a járműipar és különösen az Audi magára talál, a 2%-nál valamivel gyorsabb is lehet a bővülés. Az **építőipar** visszaesésében a **GKI** jelentős fékeződéssel számol, itt az erőteljesebb romlásnak van valamivel több esélye, mivel az EU-források felhasználásában és a lakásépítésben idén még nem várható fordulat. A kereskedelem és turizmus 6%-os GDP-termelése igen magas, itt a fel- és lefelé történő eltérés valószínűsége hasonló.

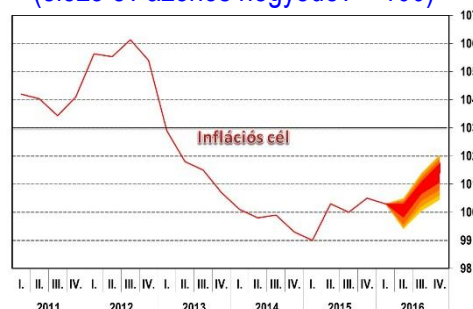
Az EU-támogatások átmeneti visszaesésén, ennek **beruházásokra** gyakorolt negatív hatásán idén már érdemben nem lehet változtatni. Ha sikerül is növelni az előlegek kifizetését, az csak kevés fejlesztésben ölthet ténylegesen testet. Az **üzleti beruházások** emelkedéséhez gazdaságpolitikai fordulatra vagy valamilyen nagy egyedi, állami forrásokkal kellőképpen megtámogatott új beruházásra lenne szükség. Egyik körvonalai sem látszanak. A lakosság **fogyasztásának** 4%-os növekedése jelentős gyorsulás a tavalyi 2,6%-hoz képest (s tizenhárom éve a legmagasabb ütem), de azonos az első negyedévi dinamikával. A reáljövedelem az év második felében ugyan az infláció emelkedése következtében kissé lassul, de elegendő a fogyasztási hajlandóság megtartásához, így a kisebb és nagyobb bővülésnek hasonló az esélye. Az első negyedévben az import bővülése csaknem 2 százalékponttal meghaladta az exportét, így ennek teljes eltűnése – ami alapvetően az ipar gyorsulásának lehet a következménye – nem vehető biztosra. Vagyis **az olló import javára történő elnyílásának nagyobb az esélye**, mint fordítva.

Végeredményben 2016-ban a vártnál valamivel **lassúbb növekedésnek nagyobb az esélye**, mint a gyorsabbnak. **Szerkezetileg** a behozatal kivitelnél gyorsabb növekedésének van nagyobb valószínűsége, míg a beruházás és a fogyasztás esetében az eltérések valószínűsége szimmetrikus.

Az **infláció** esetében a vártnál is gyorsabb béremelkedés keresleti és költségoldalról is inflációs hatású. Emellett a világpiacon energia- és nyersanyag-árak esetleges további emelkedése, a forint markánsabb gyengülése lényeges kockázati tényező. A lakásépítés támogatására hozott lépések a jelek szerint legalább annyira az áremelkedésben csapódnak le, mint a vevőknél. Ősztől a jövedéki adó emelésére is sor kerül. Mindezekkel a **GKI** előrejelzése számol. Mivel ezek együttes hatása kétséges, a **GKI** által prognosztizálnál **alacsonyabb inflációnak valamivel nagyobb az esélye**, mint a magasabbnak.

A magyar gazdaság fejlődési pályájára azonban **számos politikai kockázatnak** – így az EU Brexit utáni fejlődési irányának, a menekült probléma kezelésének – **a hatása sokkal nagyobb lehet, mint a szokásos gazdasági tényezőké.**

62. ábra
Az infláció legyezőábrája, 2011-2016
(előző év azonos negyedév = 100)

Forrás: KSH, **GKI**

Statisztikai függelék

Függelékjegyzéke

1. A GDP termelése, 1996-2016	51
2. A GDP felhasználása, 1989-2016	52
3. A bruttó termelés volumene, 1989-2016	52
4. Egyensúlyi mutatók, 1991-2016	53
5. Munkaügyi és jövedelmi mutatók, 1990-2016	53
6. Pénzügyi mutatók, 1989-2016	54
7. Világgazdasági árák, árfolyamok és kamatok, 2000-2016	54
8. Világgazdasági növekedési ütemek, 2000-2016	55

A GDP termelése, 1996-2016 (előző év = 100)

	GDP	Mezőgazdaság, vad- és erdőgazdálkodás, halászat	Ipar	Építőipar	Kereskedelem	Szállítás, raktározás	Információ, kommunikáció
1996	100,0	104,9	104,4	93,0	98,3	93,7	118,2
1997	103,4	96,5	111,2	107,1	104,1	108,1	115,2
1998	104,2	104,6	107,3	108,1	102,3	98,5	113,3
1999	103,2	103,1	105,3	106,7	101,2	104,9	109,9
2000	104,2	90,0	102,7	110,2	110,9	102,2	106,7
2001	103,8	113,6	103,2	107,4	99,9	115,2	107,2
2002	104,5	83,9	105,8	112,7	109,5	101,4	114,8
2003	103,8	103,3	105,1	99,3	104,4	98,1	110,4
2004	104,9	150,2	105,3	101,6	102,9	106,0	103,0
2005	104,4	94,2	104,0	110,6	107,1	104,6	106,8
2006	103,8	93,5	106,2	96,1	109,4	104,7	105,5
2007	100,4	78,5	107,5	92,7	100,3	106,8	105,7
2008	100,8	155,6	95,7	90,0	99,7	94,1	101,8
2009	93,4	88,6	86,9	96,2	83,3	91,9	106,2
2010	100,7	77,9	108,1	90,3	98,6	102,6	101,1
2011	101,8	115,4	100,4	102,6	103,0	100,2	103,2
2012	98,3	79,0	97,8	93,7	99,4	101,1	101,0
2013	101,9	115,3	97,5	105,8	106,3	101,0	103,9
2014	103,7	113,9	106,7	112,3	104,3	102,4	101,4
2015	102,9	87,1	106,3	102,9	105,7	101,7	102,9
2016	102	110	102	85	106	102	103

Forrás: KSH, 2016: GKI

A GDP termelése, 1996-2016 (előző év = 100)

	GDP	Pénzügyi, biztosítási tevékenység	Ingtatlan-ügyletek	Szakmai, tudományos, műszaki, adminisztratív szolgáltatások	Közigazgatás, védelem, egészségügy, oktatás	Művészet, szórakoztatás, szabad idő és egyéb szolgáltatás
1996	100,0	87,4	103,5	113,6	100,1	91,0
1997	103,4	74,5	100,8	102,7	101,2	95,7
1998	104,2	99,6	93,5	103,0	106,5	98,0
1999	103,2	84,4	102,7	103,8	101,7	104,5
2000	104,2	111,1	100,7	108,0	103,7	105,8
2001	103,8	99,1	96,9	113,3	98,8	110,1
2002	104,5	106,2	97,9	108,5	102,2	107,0
2003	103,8	104,8	106,2	104,5	103,9	95,1
2004	104,9	102,7	99,6	99,8	101,9	98,7
2005	104,4	103,4	105,9	105,6	102,5	104,5
2006	103,8	98,5	107,1	106,4	100,6	99,9
2007	100,4	93,9	99,4	99,2	96,2	101,5
2008	100,8	99,3	100,5	103,0	100,5	102,9
2009	93,4	102,0	103,1	96,9	99,8	95,2
2010	100,7	95,9	98,3	101,9	101,2	101,8
2011	101,8	96,3	102,0	102,9	101,7	102,6
2012	98,3	97,2	98,2	100,7	101,6	97,3
2013	101,9	95,2	100,3	103,6	106,7	100,0
2014	103,7	97,1	99,6	105,8	97,8	104,8
2015	102,9	99,8	102,0	105,6	100,6	106,0
2016	102	101,5	102	105	101	102

Forrás: KSH, 2016: GKI

2. függelék

A GDP felhasználása, 1989-2016 (előző év = 100)

	GDP összesen	Belföldi felhasználás	Egyéni fogyasztás	Közösségi fogyasztás	Állóeszköz-felhalmozás	Export	Import
1989	100,6	100,0	99,8	58,8	100,9	98,5	96,4
1990	96,5	96,9	96,4	102,6	92,9	94,7	95,7
1991	88,1	90,9	94,4	97,3	89,6	86,1	93,9
1992	96,9	96,4	100,0	104,9	97,4	102,1	100,2
1993	99,4	109,9	101,9	127,5	102,0	89,9	120,2
1994	102,9	102,2	99,8	87,3	112,5	113,7	108,8
1995	101,5	96,9	92,9	95,9	95,7	113,4	99,3
1996	100,0	99,1	97,6	96,6	104,6	109,5	107,1
1997	103,4	103,8	100,9	103,0	108,7	122,9	124,1
1998	104,2	107,4	103,2	105,0	112,0	115,6	122,6
1999	103,2	104,1	105,8	101,7	108,0	111,9	113,3
2000	104,2	103,7	102,9	101,2	105,2	125,0	123,1
2001	103,8	101,9	104,2	104,7	102,7	108,8	105,8
2002	104,5	106,4	107,9	103,8	107,8	105,8	108,7
2003	103,8	105,7	107,6	106,3	101,3	106,3	109,5
2004	104,9	104,9	102,2	101,4	107,6	118,0	117,3
2005	104,4	101,5	103,1	102,4	103,6	112,9	107,8
2006	103,8	101,7	101,5	100,0	100,7	119,5	115,5
2007	100,4	99,0	99,3	94,8	104,2	116,1	113,9
2008	100,8	100,2	99,6	103,1	101,0	106,9	106,0
2009	93,4	90,8	94,4	103,2	91,7	88,6	85,3
2010	100,7	99,5	97,2	102,2	90,5	111,3	110,1
2011	101,8	99,8	100,7	100,0	98,7	106,6	104,5
2012	98,3	97,0	97,7	99,7	95,6	98,5	96,7
2013	101,9	101,2	100,6	103,0	107,3	105,9	105,9
2014	103,7	104,2	101,5	105,8	111,2	107,6	108,5
2015	102,9	100,7	102,6	100,6	101,9	108,4	107,8
2016	102	101,7	104	102	92	106	106

Forrás: KSH, 2016: GKI

3. függelék

A bruttó termelés volumene, 1989-2016 (előző év = 100)

	Mezőgazdaság	Ipar	Építőipar	Kiskereskedelem
1989	100,0	95,0	101,6	-
1990	98,2	90,7	86,2	-
1991	93,8	81,6	91,7	71,2
1992	79,9	90,3	101,5	96,3
1993	90,4	104,0	102,6	103,2
1994	103,0	109,6	112,1	-
1995	102,6	104,6	82,4	91,7
1996	106,3	103,4	99,9	95,1
1997	96,3	111,2	109,7	98,4
1998	97,8	112,5	113,1	112,3
1999	99,6	110,4	108,3	107,9
2000	93,6	118,1	104,7	102,0
2001	114,2	103,7	107,7	105,4
2002	92,4	103,2	117,5	108,8
2003	95,9	106,9	102,2	109,0
2004	122,0	107,8	106,8	105,8
2005	90,0	106,8	118,8	105,5
2006	95,1	109,9	99,3	104,1
2007	85,0	107,9	84,8	97,0
2008	128,0	100,0	94,6	98,1
2009	90,0	82,2	96,7	95,9
2010	85,0	110,6	88,1	97,7
2011	110,0	105,6	94,1	100,3
2012	90,8	98,2	91,7	98,1
2013	122,0	101,1	109,7	101,6
2014	112,0	107,7	113,4	105,2
2015	87,1	107,5	103,0	105,8
2016	110,0	103,5	85,0	105,0

Forrás: KSH, 2016: GKI

Egyensúlyi mutatók, 1991-2016 (a GDP százalékában)

	Áruforgalmi egyenleg	Folyó fizetési mérleg egyenlege	Külső finanszírozási igény	Államháztartás egyenlege (ESA)
1991	-4,2	0,8	0,8	-2,1
1992	-1,3	0,8	0,8	-7,0
1993	-11,0	-9,0	-9,0	-5,6
1994	-11,1	-9,4	-9,4	-8,4
1995	-0,3	-3,4	-3,4	-8,7
1996	0,5	-3,8	-3,5	-4,4
1997	1,2	-4,1	-3,8	-5,6
1998	-1,8	-7,2	-6,7	-7,5
1999	-2,8	-7,8	-7,8	-5,1
2000	-3,9	-8,4	-7,8	-3,0
2001	-1,3	-5,8	-5,2	-4,1
2002	-1,8	-6,3	-6,0	-8,9
2003	-4,0	-8,0	-8,1	-7,2
2004	-3,4	-8,5	-8,4	-6,4
2005	-1,2	-7,0	-6,3	-7,9
2006	-1,0	-7,0	-6,2	-9,4
2007	0,5	-7,1	-6,4	-5,1
2008	0,4	-7,1	-6,1	-3,7
2009	4,3	-0,9	1,0	-4,6
2010	5,4	0,3	2,1	-4,6
2011	6,2	0,8	3,1	-5,5
2012	6,9	1,8	4,3	-2,3
2013	6,5	4,0	7,5	-2,4
2014	6,1	2,0	5,8	-2,5
2015	7,4	4,4	8,7	-2,0
2016	8,1	5,1	7,2	-2,3

Forrás: KSH, NGM, MNB. 2016: GKI

Munkaügyi és jövedelmi mutatók, 1990-2016

	Bruttó átlagkereset	Nettó átlagkereset (előző év = 100)	Reálkereset	Munkanélküliségi ráta (éves átlag, százalék)
1990	128,6	121,7	94,3	-
1991	133,4	128,1	93,0	-
1992	124,3	120,7	98,6	9,9
1993	121,9	117,7	96,1	12,1
1994	122,6	125,3	107,2	10,9
1995	116,8	112,3	87,8	10,3
1996	120,4	116,9	95,0	10,0
1997	122,3	126,0	104,9	8,8
1998	118,3	118,4	103,6	7,8
1999	113,9	110,9	102,5	7,0
2000	113,5	111,4	101,5	6,4
2001	118,2	116,4	106,4	5,7
2002	118,3	119,6	113,6	5,8
2003	112,0	114,3	109,2	5,9
2004	106,2	105,7	98,9	6,1
2005	108,8	110,0	106,3	7,2
2006	108,1	107,6	103,5	7,5
2007	108,0	103,0	95,2	7,4
2008	107,5	106,8	100,7	7,8
2009	100,5	101,7	97,6	10,0
2010	101,3	106,9	101,9	11,2
2011	105,2	106,4	102,4	11,0
2012	104,6	102,0	96,5	11,0
2013	103,4	104,9	103,1	10,2
2014	103	103	103,2	7,7
2015	104,2	104,2	104,3	6,8
2016	106	107,5	106,7	5,8

Forrás: KSH, 2016: GKI

Pénzügyi mutatók, 1989-2016

	Fogyasztói árindex (éves átlag, előző év = 100)	Jegybanksi alapkamat (az év végén, százalék)	Forint/euró	Forint/dollár
			(éves átlag)	
1989	117,0	-	65,1	59,1
1990	128,9	22,0	80,5	63,2
1991	135,0	22,0	92,7	74,8
1992	123,0	21,0	102,1	79,0
1993	122,5	22,0	107,5	92,0
1994	118,8	25,0	124,8	105,1
1995	128,2	28,0	162,7	125,7
1996	123,6	23,0	191,2	152,6
1997	118,3	20,5	210,9	186,8
1998	114,3	17,0	241,0	214,5
1999	110,0	14,5	252,8	237,3
2000	109,8	11,0	260,0	282,3
2001	109,2	9,8	256,7	286,5
2002	105,3	8,5	243,0	258,0
2003	104,7	12,5	253,5	224,4
2004	106,8	9,5	251,7	202,6
2005	103,6	6,0	248,0	199,7
2006	103,9	8,0	264,3	209,8
2007	108,0	7,5	251,3	183,4
2008	106,1	10,0	251,2	170,9
2009	104,2	6	280	201,4
2010	104,9	5,5	275,4	211,8
2011	103,9	7	279,2	200,9
2012	105,7	6	289,4	226,1
2013	101,7	3	296,9	223,3
2014	99,8	2,1	308,7	232,5
2015	99,9	1,35	309,9	279,3
2016	100,8	0,9	315	286

Forrás: KSH, 2016: GKI

Világ gazdasági árak, árfolyamok és kamatlábak, 2000-2016

	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kőolajár Brent dollár/hordó	28,3	25,0	38,0	65,4	72,7	97,5	62	79,6	111	112	109	100	52,4	45
Kőolajár Brent euró/hordó	30,8	26,6	30,6	52,3	53,1	66,3	43,2	59,8	79,8	87,5	82,6	75,2	47,2	40,9
Árfolyam (USD/EUR)	0,92	0,94	1,24	1,25	1,37	1,47	1,39	1,32	1,39	1,28	1,32	1,33	1,11	1,1
EU-27 inflációs ráta (%)	2,4	2,5	2,3	2,3	2,4	3,7	1,0	2,1	3,1	2,6	1,5	0,5	0,0	0,3
Nyersanyagok árszint változása, dollárban (%)	4,8	1,1	14,9	22,3	12,4	14,1	-18,0	26,2	18,5	-9,7	-1,4	-4,3	-17,3	-5,8
• Élelmiszerek	2,5	1,9	12,4	10,3	12,6	21,6	-12,5	9,8	13,1	0,2	3,2	-3,7	-15,7	-4,7
• Mezőgazdasági nyersanyag	4,4	5,2	6,7	9,1	11,3	7,7	-17,0	31,1	32,5	-15,9	-4,7	3,8	-14,3	-2,9
• Fémek és ásványok	12,2	-4,3	32,2	53,4	12,9	9,5	-25,7	46,6	15,2	-15,8	-4,9	-11,1	-22,5	-10,3
3 hónapos kamatláb (LIBOR, éves átlag,%)														
USA	6,5	1,8	1,6	5,2	5,3	3,2	0,9	0,5	0,5	0,4	0,4	0,3	0,5	0,7
Japán	0,2	0,1	0,0	0,2	0,7	0,7	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,1	0,1
Euróövezet	4,4	3,4	2,1	3,1	4,3	4,6	1,2	0,8	1,0	0,6	0,2	0,2	-0,02	-0,3

IMF, Európai Bizottság, GKI

Világ gazdasági növekedési ütemek, 2000-2016
(százalékos változás az előző évhez képest)

	2000	2002	2004	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Világtermelés (GDP)	4,7	2,7	4,9	5,5	5,6	2,8	-0,5	5,5	4,1	3,5	3,2	3,3	3,0	3,1
- Ipari országok	3,7	1,5	3,1	2,9	2,6	0,0	-3,7	2,7	1,7	1,0	1,1	1,8	2,0	2,0
USA	3,7	1,6	3,6	2,7	1,9	-0,4	-2,8	2,5	1,6	2,2	1,5	2,4	2,4	2,3
Japán	2,4	0,3	2,7	1,7	2,2	-1,0	-5,5	4,7	-0,5	1,7	1,4	0,0	0,5	0,8
EU-28	3,8	1,2	2,5	3,3	3,2	0,3	-4,4	2,1	1,8	-0,5	0,2	1,4	2,0	1,8
Nagy-Britannia	4,0	2,1	3,3	2,6	3,5	-1,1	-4,3	1,5	2,0	1,2	2,2	2,9	2,3	1,8
Gazdasági és Monetáris Unió	3,8	0,9	2,2	3,3	3,0	0,4	-4,5	2,1	1,6	-0,9	-0,3	0,9	1,7	1,6
Németország	3,2	0,0	1,1	3,7	3,3	1,1	-5,6	4,1	3,7	0,4	0,3	1,6	1,7	1,6
Franciaország	4,1	1,0	2,5	2,5	2,3	-0,1	-2,9	2,0	2,1	0,2	0,7	0,2	1,2	1,3
Olaszország	3,0	0,5	1,5	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,7	0,6	-2,8	-1,7	-0,3	0,8	1,1
Ausztria	3,4	0,9	2,3	3,7	3,7	1,4	-3,8	1,9	2,8	0,8	0,3	0,4	0,9	1,5
Spanyolország	5,1	2,7	3,3	4,1	3,5	0,9	-3,6	0,0	-1,0	-2,6	-1,7	1,4	3,2	2,6
Hollandia	3,5	0,1	2,2	3,4	3,9	1,8	-3,3	1,4	1,7	-1,1	-0,5	1,0	2,0	1,7
Finnország	5,0	1,6	3,7	4,4	5,3	0,3	-8,3	3,0	2,6	-1,4	-0,8	-0,7	0,5	0,7
- FÁK	9,0	5,2	8,2	8,7	8,9	5,3	-6,5	5,0	4,8	3,4	2,1	0,9	-2,9	-1,1
Oroszország	10,0	4,7	7,1	8,2	8,5	5,2	-7,8	4,5	4,3	3,4	1,3	0,6	-3,7	-1,9
Ukrajna	5,9	4,1	9,6	7,3	7,9	2,1	-15,1	4,0	5,0	3,5	3,0	-7,5	-9,0	2,0
- Ázsia	6,5	6,4	8,0	9,6	10,3	6,9	5,5	9,8	7,7	7,0	6,5	6,2	5,9	5,8
Kína	8,0	9,1	10,1	12,7	14,2	9,6	9,5	10,6	10,3	9,6	8,0	7,3	6,9	6,5
India	3,9	3,8	7,5	9,6	9,3	6,7	5,0	11,0	7,9	4,9	6,9	7,1	7,3	7,4
Dél-Korea	8,5	7,0	4,7	5,2	5,1	2,3	0,3	6,5	3,7	2,3	2,9	3,3	2,6	2,6
- Latin-Amerika	4,3	0,2	6,0	5,6	5,7	4,3	-1,3	6,0	4,9	3,1	2,9	1,2	-0,1	-0,4
- Közel-Kelet és Észak-Afrika	5,1	2,0	6,3	5,5	5,4	4,2	1,7	5,4	2,9	3,5	1,7	2,7	2,8	2,9
- Fekete-Afrika	3,3	3,5	5,8	6,7	7,1	5,4	4,0	5,8	4,4	4,4	5,0	5,0	3,3	3,3
Világkereskedelem*	28,3	4,1	10,9	9,2	9,5	4,8	-10,7	12,6	6,5	2,6	3,2	3,3	2,4	2,7

Forrás: OECD, IMF, Európai Bizottság, GKI